

Kulturna politika Norveške: studija slučaja

Košćić, Sara

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **The University of Applied Sciences Baltazar Zaprešić / Veleučilište s pravom javnosti Baltazar Zaprešić**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:129:459799>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-20**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository of the University of Applied Sciences Baltazar Zaprešić - The aim of Digital Repository is to collect and publish diploma works, dissertations, scientific and professional publications](#)

VELEUČILIŠTE
s pravom javnosti
BALTAZAR ZAPREŠIĆ
Zaprešić
Preddiplomski stručni studij
Poslovanje i upravljanje

SARA KOŠČIĆ

KULTURNA POLITIKA NORVEŠKE: STUDIJA SLUČAJA

PREDDIPLOMSKI ZAVRŠNI RAD

Zaprešić, 2021. godine

VELEUČILIŠTE
s pravom javnosti
BALTAZAR ZAPREŠIĆ
Zaprešić
Preddiplomski stručni studij
Poslovanje i upravljanje

PREDDIPLOMSKI ZAVRŠNI RAD

KULTURNA POLITIKA NORVEŠKE: STUDIJA SLUČAJA

Mentorica:
mr. sc. Ines Jemrić Ostojić

Naziv kolegija:
KULTURNA POLITIKA

Studentica:
Sara Košćić

JMBAG studenta:
0234055638

Sadržaj

ZAHVALA	1
SAŽETAK	2
ABSTRACT	3
1 UVOD.....	4
1.1 Cilj rada	5
1.2 Struktura rada.....	5
2 KULTURNA POLITIKA	6
2.1.1 Načelo kontinuiteta	7
2.1.2 Načelo samoodređenja.....	7
2.1.3 Načelo selektivnosti	7
2.2 Područja kulturne politike.....	7
2.2.1 Kulturno nasljeđe i tradicija.....	7
2.2.2 Kulturno stvaralaštvo	8
2.2.3 Kulturni život, razvoj i suradnja	8
2.3 Tipovi kulturnih politika.....	9
2.4 Kulturna politika kroz povijest	12
2.5 Instrumenti kulturne politike.....	14
2.6 Subjekti kulturne politike	15
2.6.1 Ustanove	15
2.6.2 Kulturne grupe	15
2.6.3 Pojedinac.....	16
2.7 Razine djelovanja kulturne politike.....	16
2.7.1 (Nad)nacionalna razina.....	16
2.7.2 Regionalna razina	17
2.7.3 Lokalna razina.....	17
2.8 Evaluacija kulturne politike	17
2.9 Pristupi kulturne politike kulturnoj raznolikosti	17
2.9.1 Multikulturalizam.....	18
2.9.2 Interkulturalizam	18
2.9.3 Transkulturalizam.....	18
2.9.4 Plurikulturalizam ili kulturni pluralizam	18
3 KULTURNA POLITIKA NORVEŠKE	19
3.1 Povijest kulturne politike i demokratizacija kulture	19
3.2 Glavne značajke modela kulturne politike Norveške.....	21

3.3	Institucijska tijela	21
3.4	Kulturna baština i kreativni sektor	25
3.4.1	Filmska industrija	26
3.4.2	Književna industrija	26
3.4.3	Glazbena industrija.....	26
3.5	Umjetničko i kulturno obrazovanje	27
3.6	Pravni sustav za donošenje kulturne politika.....	29
3.7	Financiranje i financijska podrška.....	31
3.7.1	Financiranje po sektorima.....	34
3.7.2	Drugi oblici potpore	38
3.8	Dostupnost i kulturna participacija	39
3.8.1	Dostupnost	39
3.8.2	Kulturna participacija	41
4	UTJECAJ PANDEMIJE NA KULTURNU POLITIKU NORVEŠKE	45
5	ZAKLJUČAK	46
	LITERATURA.....	48
	POPIS TABLICA.....	50
	ŽIVOTOPIS	51
	IZJAVA	53

ZAHVALA

Prije svega željela bih zahvaliti svojoj mentorici mr. sc. Ines Jemrić Ostojić koja me motivirala od prvoga dana da razvijam svoj potencijal i da vjerujem u sebe.

Ovaj rad posvećujem svojoj obitelji, ali prvenstveno svojoj majci koja me naučila da nikada ne treba odustati. Velike zahvale i svim profesorima s Veleučilišta Baltazar Zaprešić, na divnoj suradnji i na novousvojenim znanjima.

SAŽETAK

Kultura je srž svakog društva, izražena na mnogo načina na koje pričamo svoje priče, slavimo, pamtimo prošlost, zabavljamo se i zamišljamo budućnost. Kultura je također sredstvo za izražavanje kreativnosti, kovanje individualnog identiteta i jačanje ili očuvanje osjećaja pripadnosti u zajednici. Kulturna baština usko je vezana uz pojam nacionalnog identiteta, a uz miješanje kultura važno je uz prihvaćanje novih, čuvati i oplemenjivati onu tradicionalnu. Zbog naglog razvoja kulture i kulturnih industrija, vrlo je važno formirati adekvatan model javne politike koja će donositi ciljeve i strategije na području kulture kako bi se ona očuvala ali i razvijala u pozitivnom smjeru. Drugim riječima, vrlo je važno implementirati kulturnu politiku u kulturu kako bi ona ostala zaštićena.

Idealan primjer za državu koja uspješno provodi kulturnu politiku na svim razinama vlasti jest upravo Norveška. Norveška je multikulturalna zemlja koja ima bogatu prirodnu i kulturnu baštinu, te ima zavidno razrađen i stabilan program projekata koji se tiču financiranja, očuvanja i razvoja kulture. Iako je jedna od najrjeđe naseljenih zemalja u Europi, te ima veliku reljefnu prepreku, ipak održava jedan od najviših postotaka kulturne participacije u Europi. Norveška svoju uspješnost provođenja kulturne politike gradi na ciljevima kao što su očuvanje, razvoj i sklad.

Ključne riječi: kultura, kulturne industrije, kulturna baština, kulturna politika, Norveška

ABSTRACT

NORWEGIAN CULTURAL POLICIES: CASE STUDY

Culture is the core of every society, expressed in many ways in which we tell our stories, celebrate, remember the past, have fun and imagine the future. Culture is also a way of expressing creativity, developing an individual identity, and strengthening or preserving a sense of belonging in the community. Cultural heritage is closely related to the notion of national identity, and with the mixing of cultures, it is important to preserve and enrich the traditional one by accepting new ones. Due to the rapid development of culture and cultural industries, it is very important to form an adequate model of public policy that will bring goals and strategies in the field of culture in order to preserve it but also to develop it in a positive direction. In other words, it is very important to implement cultural policy in the field of culture in order to keep it protected.

The ideal example for a country that successfully implements cultural policy at all levels of authority is Norway. Norway is a multicultural country with a rich natural and cultural heritage, and has an enviably developed and stable program of projects related to the financing, preservation and development of culture. Although it is one of the least populated countries in Europe, and has a large landscape barrier, it still maintains one of the highest percentages of cultural participation in Europe. Norway builds its success in implementing cultural policy on goals such as preservation, development and harmony.

Key words: culture, cultural industries, cultural heritage, cultural policy, Norway

1 UVOD

Preduvjet za definiranje kulturne politike te analiziranje iste na prostoru neke države jest postavljanje same definicije kulture. Pojam kultura dolazi od latinske riječi *colere* koji znači kultivirati, obrađivati, rad u poljoprivredi. Kultura dakle u svom izvornom značenju obilježava produktivnost čovjeka, jedinstvo i skup svih čovjekovih tvorevina. Postepeno je pojam kulture poprimio dvije dimenzije: materijalnu koju čine materijalna dobra društva i na duhovnu koja se odnosila na religiju, moral, umjetnost, običaje. (Indić, 1966)

Kultura je danas implementirana u svaki aspekt ljudskoga života, te suvremeno društvo ima sve veću potrebu za kulturom. Pristup kulturi i mogućnosti kreativnog izražavanja važni su u demokratskom društvu i čine osnovu slobode izražavanja i jednakosti. Umjetnost i kultura pružaju iskustva i značenje u svakodnevnom životu i čine osnovu za razvoj, učenje, kreativnost i kompetenciju. Sudjelovanje u kulturnim aktivnostima stoga ima pozitivne učinke i za pojedince i za društvo. Procvatom kulture i zbog invazije stranih kultura, javila se potreba za zaštitom nacionalne kulture i nacionalnog identiteta. Dinamičan karakter kulture i kulturnih aktivnosti, te podizanje razine o kulturnoj svijesti zahtjevalo je definiranje kulturnih politika koje će regulirati aktivnosti i razvoj na području kulture, te postaviti ciljeve očuvanja tradicije i kulturne baštine. (Borovac Pečarević, 2014) Ipak, može se reći kako se kultura danas nalazi u posebnom položaju. Danas se shvaća važnost kulture te joj se iznimno pridodaje na značenju, međutim brojne države financijski u potpunosti zanemaruju kulturu, te se kultura često koristi isključivo u ideološke svrhe.

Kulturna politika je javna politika na području kulture i umjetnosti koja proučava ulogu i utjecaj kulturnog stvaralaštva. Ona također proučava društvenu moć kulture, te njezinu poveznicu s ekonomskim, političkim i ideološkim aspektima. Predmet kulturne politike jest proučavanje društvenih, institucionalnih, materijalnih i drugih aspekata razvoja kulturnog stvaralaštva. Kulturna politika ne temelji se samo na analizi postojećih kulturnih vrijednosti i trendova, već služi i za usmjeravanje kulture u postizanju određenih ciljeva. (Prnjat, 1979)

Norveška je jedna od nordijskih država na sjeveru Europe, koja nije članica Europske unije međutim pretežito se vodi politikama iste, iako ipak zadržava autonomiju u donošenju odluka i određivanju ciljeva na svim područjima, pa tako i na području kulture. Norveška je zemlja sa bogatom kulturnom baštinom, karakterizira ju ljepota i očuvanost prirodne i kulturne baštine, te homogenost među narodima i njihovim načinima života. Također, Norveška je zanimljiva za analizu kulturne politike koju provodi zbog njene reljefne građe. Naime, Norveška je u Europi

druga država s najmanjom gustoćom naseljenosti, otprilike dvije trećine Norveške je planinsko, a uz razvedenu obalu leži dubok ledenjački fjord, te je naseljenost pretežito koncentrirana u primorskim gradovima zbog teških klimatskih uvjeta u kontinentalnom dijelu Norveške. Upravo ovakva reljefna građa utječe na gustoću naseljenosti i rastrkanost gradova po Norveškoj, što predstavlja svojevrsan izazov u provođenju kulturne politike, te značajno otežava kulturnu dostupnost i participaciju. Ipak, postavlja se pitanje na koji način Norveška vodi svoje politike, pa tako i kulturnu politiku, da ju to čini jednom od najbogatijih i najsretnijih država u Europi.

Kulturna politika Norveške sama po sebi je veoma specifična, ona je poslijeratna pojava, koja se do danas uspješno unaprijeđuje i razvija. Norveška politika obojena je idealima socijalne države: ekonomska sigurnost za pojedince i skupine, smanjenje neizvjesnosti u slučaju bolesti i nezaposlenosti, te osiguravanje najboljih mogućih standarda socijalnih usluga za sve građane. Na kulturnom polju, s aspekta dobrobiti, umjetnik mora, koliko je to moguće, biti ravnopravan s ostalim skupinama u radnom životu, a država se ponaša kao poslodavac umjetnicima.

1.1 Cilj rada

Cilj ovog rada jest definirati kulturnu politiku, navesti i objasniti načela po kojima djeluje, instrumente kojima se služi, a zatim teorijski dio iskoristiti za analizu uspješnosti provođenja kulturne politike u Norveškoj.

1.2 Struktura rada

Završni rad na temu *Kulturna politika Norveške: studija slučaja* podijeljen je u pet glavnih tema. U prvom dijelu, uvodu, predstavlja se cilj rada te predmet analize. U drugom dijelu, definira se kulturna politika te se prati njen razvoj kroz povijest, navode se njezina načela djelovanja, instrumenti kojima se služi, područja na kojima djeluje, subjekti kulturne politike, razine djelovanja te pristupi. Treća tema bavi se problematikom rada: kulturna politika Norveške. U trećoj temi, prati se razvoj kulturne politike kroz povijest Norveške, te se analiziraju sljedeći elementi: značajke modela kulturne politike Norveške, institucijska tijela, kulturna baština i kreativni sektor, kulturno i opće obrazovanje, pravni sustav, financiranje, dostupnost kulture i kulturna participacija, a analiza je popraćena statističkim podacima. Četvrta cjelina bavi se analizom kulturne politike Norveške za vrijeme trenutne situacije pandemije COVID-19. Zadnja cjelina, zaključak, izlaže konkretan osvrt na kulturnu politiku Norveške te se ocjenjuje njezina uspješnost.

2 KULTURNA POLITIKA

Kulturna politika je javna politika na području umjetnosti i kulture kojom se određenim zakonima, financijskim sredstvima i mjerama štiti i održava kulturna baština, potiče se proizvodnja kulturnih dobara što uključuje i umjetnička djela, potiče se kulturno i umjetničko obrazovanje te potiče sva ostala kulturna znanja, usluge i proizvode.¹ Ona može biti određena eksplicitno, to jest može biti određena odlukama i propisima nadležnih tijela kao što su ministarstva na nacionalnom nivou, odjeli na lokalnom nivou ili tijela koja reguliraju kulturnu politiku na regionalnom nivou. Također, kulturna politika može biti određena i implicitno što znači da je ona određena propisima i odlukama tijela koja nisu nadležna u području kulture, ali na isto djeluju.²

Eksplicitna kulturna politika jest povijesno novija kulturna politika te nju karakteriziraju namjerne sustavne intervencije države, odnosno njenih organa u području kulture s namjerom da se kultura kao cjelina ili njeni pojedini segmenti usmjere u određenom pravcu. Kulturna politika je usmjerena na tri osnovna zadatka (Dragičević Šešić, Stojković, 2013):

1. Očuvanje kulturne baštine i kulturnog identiteta
2. Razvoj suvremenog umjetničkog stvaralaštva
3. Poticanje dostupnosti kulturnih dobara i učešća stanovništva u kulturnom životu

Sažeta definicija kulturne politike prema autorici Borovac Pečarević glasi (2014:20): „kulturna politika je planska i organizirana djelatnost neke relativno homogene zajednice s ciljem: zaštite već postojećih kulturnih dobara i vrijednosti; poticanja i podržavanja kulturnog stvaralaštva; razvijanja kulturnog života grupa kojima je namijenjena.“

Kulturne politike razlikuju se od zemlje do zemlje, ali svima je cilj regulirati i poboljšati dostupnost umjetnosti i kreativne aktivnosti građanima te poduprijeti kulturnu baštinu same zemlje. U suštini može se reći kako je glavni cilj kulturne politike demokratizacija kulture jer je kultura sama po sebi javno dobro. Potrebno je razlikovati tri ključna načela u stvaranju kulturne politike (Dragojević, 2006:91): Načelo kontinuiteta, načelo samoodređenja i načelo selektivnosti.

¹ Hrvatska enciklopedija <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=34571> (pristupano 14.6.2021.)

² Implicitna i eksplicitna karakteristika kulturne politike [Culturenet.hr - kulturne politike](http://Culturenet.hr) (pristupano 14.6.2021.)

2.1.1 Načelo kontinuiteta

Načelo kontinuiteta temelji se na aktivnom, šarolikom i brzo razvijajućem karakteru kulture. U kulturi se svakodnevno pojavljuju novi trendovi, nove kulturne vrijednosti i novi kulturni oblici, stoga je važno uz stvaranje novih vrijednosti njegovati i one tradicionalne. Ukratko, načelo kontinuiteta nalaže da kulturne vrijednosti i oblici nastaju i traju nasljeđivanjem a cilj kulturne politike jest omogućiti tom procesu da se razvija i napreduje.

2.1.2 Načelo samoodređenja

Ovim načelom kulturne se politike obvezuju uvažavati slobodu samoodređenja kulturnih subjekata i objekata, odnosno pruža se objektima mogućnost postojanja subjektom i obratno. Ta mogućnost promjene uloge čini temelj demokratičnosti kulturnih politika. Ukoliko ne postoji mogućnost objekta da promjeni svoj položaj uslijed pomanjkanja demokratičnosti, možemo reći kako postoji rigidna podjela na subjekte koji manipuliraju te objekte koji bivaju manipulirani unutar kulturne politike.

2.1.3 Načelo selektivnosti

Načelo selektivnosti primjenjuje se u svakoj vrsti politike, međutim ono je vrlo bitno u kulturnoj politici upravo zbog načela samoodređenja i slobode stvaralaštva koje ju karakterizira, po načelu selektivnosti kulturna politika mora omogućiti raznolike izbore u svim fazama definiranja, planiranja i provođenja kulturne politike.

2.2 Područja kulturne politike

Dragojević (2006:94) navodi tri osnovna područja kulturne politike:

1. kulturno nasljeđe i tradicija
2. kulturno staralaštvo
3. kulturni život, razvoj i suradnja

2.2.1 Kulturno nasljeđe i tradicija

Kulturno nasljeđe i tradicija, pojmovi su koji su usko vezani uz kulturni identitet. Kulturni identitet je pojam koji označava autentičnost i posebnost neke kulture, te naglašava pripadnost pojedinca toj kulturi. Upravo kulturni identitet se zasniva na elementima nasljeđa i tradicije, ali on se ujedno i očituje u elementima suvremenih oblika kulture. Upravo zbog tako bliske poveznice između kulturnog identiteta i kulturnog nasljeđa i tradicije, vrlo je važno da kulturna politika bude usredotočena na očuvanje i razvoj tradicije kako bi time ispunila svoje ciljeve.

Ako kulturna politika ne pridodaje važnost kulturnom nasljeđu i tradiciji dolazi do tri posljedice (Dragojević, 2006:94):

1. uništavanje kulturnog nasljeđa i tradicije
2. falsificiranje
3. kriza kulturnog identiteta

2.2.2 Kulturno stvaralaštvo

Kulturno stvaralaštvo drugo je područje djelovanja kulturne politike te je ono usko povezano sa kulturnim nasljeđem i tradicijom. Kulturno stvaralaštvo najčešće se očituje kroz umjetničko, koje uključuje ples, glazbu, vizualne umjetnosti, književnost i slično. Međutim, vrlo važno je za napomenuti kako u kulturno stvaralaštvo treba ubrojati i one koji kulturno stvaralaštvo vrednuju, prate i čuvaju (područje kulturne kritike, teorije i zaštite), ali i one koje kulturno stvaralaštvo konzumiraju i koji su u njega uključeni, zato se može reći kako veliki dio ljudske populacije čini kulturno stvaralaštvo.

2.2.3 Kulturni život, razvoj i suradnja

Područje kulturnog života, razvoja i suradnje odnosi se na kulturno obrazovanje, rasprostranjenost kulturnog sadržaja i na kulturnu potrošnju. Može se zaključiti kako ovo područje obuhvaća i prethodna dva područja ali i svakog pojedinca neke kulture, te čini jednu zaokruženu cjelinu.

Kulturna politika je sve značajnija determinanta svake državne politike i na nacionalnom i na međunarodnom nivou. A u programe državne politike su uključeni sljedeći aspekti kulturne politike (Dragičević Šešić, Stojković, 2013:32):

1. stvaranje pravnih kodeksa
2. organizacija političkih institucija, vijeća umjetnosti i kulturnih institucija
3. očekivani razvoj kreativnih industrija
4. uloga umjetnosti i kulture u otvaranju radnih mjesta i ostvarivanju prihoda
5. financijske potpore države kreativnim i izvođačkim djelatnostima
6. pravna i ekonomska pitanja vezana za regulaciju intelektualnog vlasništva
7. mogućnosti javnog/privatnog ulaganja u očuvanje kulturnog nasljeđa

Kako bi se razumjela kulturna politika određenog društva, vrlo je važno analizirati sve njezine razine čime se osigurava uspješno izvršavanje postavljenih ciljeva.

2.3 Tipovi kulturnih politika

Dragojević (2006:80-81) navodi tri modela kulturnih politika:

1. Prvi model – kulturni difuzionizam
 - a. Kulturni difuzionizam utemeljen je u 19. stoljeću a njegov osnovni cilj je stvoriti uvjete za kulturno stvaralaštvo s ciljem učvršćivanja nacionalnog identiteta. Metoda djelovanja kojom se koristi je kulturni konzalting koji provode javne ustanove na svim nivoima, a njegov fokus djelovanja jest nacionalni/državni.
2. Drugi model – kulturni funkcionalizam
 - a. Kulturni funkcionalizam razvijen je sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog stoljeća od strane međunarodnih organizacija u kulturi kojima je cilj bio dodatna demokratizacija kulture. Drugi model fokusira se na kulturni život i participaciju svih društvenih grupa koje sačinjavaju kulturu neke države.
3. Treći model – Kulturni merkantilizam
 - a. Kulturni merkantilizam se okreće prema ekonomskoj vrijednosti kulturnih dobara te se vrijednost istih iščitava kroz kulturnu potrošnju. Ono ističe vrijednosnu jednakost kulturnih proizvoda kao i svih ostalih na tržištu.

Također, postoje modeli kulturnih politika s obzirom na utjecaj države na samu kulturnu politiku. Prema autorima Dragičević Šešić i Stojković (2013:29-32) postoji šest modela kulturnih politika:

1. Liberalni model kulturne politike – „država - facilitator“
 - a. Glavna odlika liberalnog modela kulturne politike jest neutralnost države u području kulture. Država inzistira na privatnom vlasništvu nad sredstvima stvaranja i širenja kulturnih dobara te naglašava shvaćanje da država ne utječe na razvoj kulture kako nebi ugrozila njenu autonomiju. U ovom modelu najveći značaj ima tržište kulturnih dobara na kojem uz elitnu kulturu namijenjenu pripadnicima viših slojeva, središnju ulogu ima kulturna industrija koja stvara kulturne proizvode namijenjene publici masovne kulture. Međutim, u ovom sustavu ipak presudnu ulogu imaju privatne zaklade za razvoj „elitne“ umjetnosti poput opere, muzeja itd., a država se uključuje kroz osiguravanje poticaja privatnom sektoru i civilnom društvu da ulažu u kulturu i da na taj način potiče njihov interes za istu. (model prisutan u Sjedinjenim Američkim Državama)

2. Paradržavni model kulturne politike – „država - pokrovitelj“

- a. Paradržavni model kulturne politike podrazumijeva da je vlada, odnosno ministarstvo kulture, svoje ovlasti u području kulture prenijelo na stručno tijelo – umjetničko vijeće, koje ona imenuje ali njime direktno ne upravlja. Upravo to stručno tijelo ima potpunu autonomiju u donošenju odluka na području kulture. Umjetnička vijeća zemalja u kojima je zastupljen ovaj model, pokušavaju smanjiti utjecaj tržišta na umjetnost na način da potiču u isto vrijeme elitne kulturne institucije ali i umjetničke projekte lokalnih zajednica kako bi proširili slojeve publike i potaknuli ih na učešće u kulturnom životu. Takvim modelom koji je u osnovi elitistički, ipak se potiče i sama demokratizacija kulture, a na taj način nastoji se uspostaviti ravnopravnost sva tri sektora u kulturnom životu. Ukratko, adekvatnim normama potiče se privatno ulaganje u kulturu, omogućava se organizacijama civilnog društva da u partnerstvu s kulturnim ustanovama provode kulturno-socijalne akcije, a funkcija države jest pokroviteljska.

3. Državni birokratsko-prosvjetiteljski model kulturne politike – „država – inženjer“

- a. Državno birokratsko-prosvjetiteljski model kulturne politike karakterističan je za socijalističke zemlje ali i za socijaldemokratske zemlje zapadnog svijeta. Naime, ovaj model karakterizira potpuna prevlast države koja kontrolira ukupno područje kulture. U ovom modelu, kultura je centralistički i planski usmjerena, što znači da je kulturno stvaralaštvo također tematski i stilski usmjereno onako kako država to odredi. Takav model prisutan je u zemljama centralne Azije, a on ozbiljno ugrožava stvaralačko-inovacijsku dimenziju kulture.

4. Državni prestižno-prosvjetiteljski model kulturne politike – „država – arhitekt“

- a. Državni prestižno-prosvjetiteljski model kulturne politike razvijen je u Francuskoj, te je upravo taj model imao znatan utjecaj ne samo na susjedne zemlje već i na kulturnu politiku Europske zajednice i Vijeća Europe. Glavna karakteristika ovog modela jest da se kulturu ne doživljava samo kao glavnog čimbenika nacionalnog identiteta već ona ujedno i predstavlja imidž i prestiž neke zemlje u svijetu. Ključni koncepti razvijeni su u Francuskoj pod okriljem državno prestižno-prosvjetiteljskog modela, poput decentralizacije kulture,

kulturnog turizma, kulturne animacije i slično. U ovom modelu težište kulturnog razvoja snosi javni sektor, a sam model predvodi ministar kulture koji je orijentiran na velike projekte koji su pokretač same decentralizacije kulture. Bitno je navesti kulturni centar Georges Pompidou, Beaubourg, koji je bio prvi takav centar koji je potaknuo bitne promjene u arhitekturi i programima rada kulturnih ustanova. Nacionalni centar kulture i umjetnosti Georges Pompidou uz svoj karakter elitističke institucije (posjeduje centar za istraživanje suvremene glazbe), također posjeduje i karakteristiku populističke institucije jer na svom trgu održava izvedbe žonglera i ostalih zabavljača, te na taj način najširoj publici približava kulturu i nastoji oživjeti interes građana.

5. Nacionalno-emancipatorski model kulturne politike – etnički definirana kulturna politika

- a. Nacionalno-emancipatorski model kulturne politike dolazi do izražaja u postkolonijalnim zemljama ali i u nekim novim europskim zemljama poput Latvije, Moldavije, Kirgistana i tako dalje. Takve zemlje nastoje se odvojiti od utjecaja kultura koje su se nametale na tim područjima za vrijeme kolonija. Glavne karakteristike ovog modela su razvijanje i naglašavanje autohtone kulturne tradicije koja je bila potisnuta, međutim to često dovodi do potiskivanja „nenacionalne tradicije“, zanemarivanja kulture manjina i potiskuje se alternativno umjetničko izražavanje koje je već bilo začeto. Nadalje, značajan zadatak ovog modela kulturne politike jest širenje elementarne kulture, točnije masovne akcije opismenjavanja. Kulturnu situaciju tih zemalja karakterizira suprotstavljenost nacionalne elite i široke mase stanovništva koja je orijentirana prema nacionalnim, vjerskim izrazima.

6. Regionalno/jezički/etnički definirani modeli kulturne politike

- a. Regionalno/jezički/etnički definirani modeli kulturne politike predstavljaju decentralizirani model koji se u nekim zemljama pokazao uspješnim, a u nekima upravo suprotno. Njemačka i Švicarska primjeri su zemalja u kojima se ovaj model pokazao iznimno uspješnim. Naime, u Njemačkoj država je upravljanje kulturom prebacila na regije i njihova državna tajništva za kulturu, dok je Švicarska odgovornost prebacila na kantone. Ovaj model vrlo je uspješan u navedenim zemljama zbog gradova koji raspolažu dovoljnim prihodima za

razvoj kulture, ipak u Bosni i Hercegovini slučaj je upravo suprotan. Bosna i Hercegovina također je odgovornost na području kulture prebacila na kantone, međutim to se pokazalo vrlo nefunkcionalno i neefikasno.

2.4 Kulturna politika kroz povijest

U drugoj polovici 17. stoljeća i u 18. stoljeću kulturne politike u Europi obuhvaćale su samo elitnu kulturu koja se odnosila isključivo na umjetnost i književnost te je bila dostupna samo visokim staležima. S pojavom industrijalizacije počinju se razvijati obrazovni programi i pojavljuju se novi kulturni poticaji. Događaj koji je okarakterizirao nastupanje demokratizacije kulture jest kraj Drugog svjetskog rata. Nakon Drugog svjetskog rata dolazi do promjena u kulturi što donosi niz kulturnih formi izvan tradicionalnog oblika kulture, te kultura postaje dostupna svima, a samim time zainteresiranost za kulturu raste. U tom razdoblju mijenja se i uloga države te se ona posvećuje razvoju i obogaćivanju kulturne komunikacije. Međutim, tada se pojavljuju i prvi problemi. Zbog najezde stranih kultura javlja se potreba za zaštitom nacionalnog identiteta i nacionalne kulture te se samim time javlja potreba za donošenjem propisa i zakona kojima bi se regulirala kultura. (Prnjat, 1979)

U svibnju 1948. godine u Haagu, Kulturni odbor kongresa Europe usvojio je rezoluciju u kojoj je naglašena uloga kulture u Europi kao produkt europskog jedinstva. Naglašeno je kako se ekonomska i politička integracija Europe ne može postići bez kulturnog nasljeđa Europe. Iz tog razloga osniva se Europski centar za kulturu, 1950. godine u Genevi. Rad Europskog centra za kulturu bio je usmjeren na (Borovac Pečarević, 2014:67):

1. promicanje svijesti o europskom ujedinjenju uz pomoć svih dostupnih medija, publikacija i tiskovina, filmova i radijskih emisija te kroz obrazovne institucije
2. pronalazak mjesta za susrete predstavnika na kojima bi im bilo omogućeno razgovarati o problematici i potencijalnim rješenjima, te o svim značajnim pitanjima koja utječu na život građana
3. poticanje slobodnog protoka ideja, umjetničkih djela i književnosti među državama
4. omogućavanje lakše koordinacije znanstvenih istraživanja
5. pružanje podrške u uspostavi europskih sveučilišta
6. poticanje suradnje među učiteljima na europskoj razini

Nadalje, 1960. godine aktivnije se radi na demokratizaciji kulture. Potiče se izvanškolsko obrazovanje radi stjecanja novih znanja a ključni akter jest civilni sektor, odnosno biblioteke,

domovi kulture, mobilni muzeji i tako dalje. U sedamdesetima nastavlja se rad na demokratizaciji kulture te se ona uključuje u ljudsku svakodnevicu i potiče se participacija u kulturnom životu, a ključni akteri su kulturni centri u kvartovima, selima, umjetnički animacijski/edukativni projekti i slično.

Godine 1982. u Mexico Cityu donesena je Deklaracija o kulturnoj politici. Deklaraciju o kulturnoj politici u Mexico Cityju usvojio je UNESCO 1982., tijekom Svjetske konferencije o kulturnoj politici. Cilj konferencije i Deklaracije bio je definirati nove linije kulturne suradnje i bolje komunikacije među ljudima. Izražavajući povjerenje u krajnju transformaciju kulturnih i duhovnih ciljeva čovječanstva, Konferencija se slaže³:

- da se u svom najširem smislu sada može reći da je kultura čitav kompleks prepoznatljivih duhovnih, materijalnih, intelektualnih i emocionalnih obilježja koja karakteriziraju društvo ili društvenu skupinu. Uključuje ne samo umjetnost i jezik, već i načine života, temeljna ljudska prava, vrijednosne sustave, tradiciju i vjerovanja;
- da je kultura ta koja čovjeku daje sposobnost razmišljanja o sebi. Kultura je ta koja ljude čini ljudima, razumnim bićima, obdarenim kritičkim prosuđivanjem i osjećajem moralne predanosti. Kroz kulturu se prepoznaju vrijednosti i donose odluke. Kroz kulturu čovjek se izražava, osvješčuje sebe, prepoznaje svoju nepotpunost, propituje vlastita postignuća, neumorno traži nova značenja i stvara djela kroz koja nadilazi svoja ograničenja.
- Glavna srodna pitanja su kulturni identitet; kulturna dimenzija razvoja; kultura i demokracija; kulturna baština; umjetničko i intelektualno stvaralaštvo i likovno obrazovanje; umjetničko obrazovanje; odnos kulture s obrazovanjem, znanost i komunikacijom; planiranje, upravljanje i financiranje kulturnih aktivnosti; i međunarodna kulturna suradnja.

Deklaracija u Mexico Cityju proširila je koncept o kulturi i kulturnoj baštini, te istaknula potrebu za uključivanjem kulturne perspektive u razvojne politike. Deklaracija je, među ostalim, istaknula važna pitanja kao što su kulturni identitet, pluralizam, uzajamno poštivanje drugih kultura.

Razdoblje nakon 1985. obilježeno je formiranjem tri osnovna pravca djelovanja: Vijeće Europe, Unesco i Europska unija. Krajem osamdesetih kulturna politika postaje rasprostranjenija te se

³ Deklaracija o kulturnoj politici u Mexico Cityju, 1982.
<https://culturalrights.net/en/documentos.php?c=18&p=190> (pristupano 18.6.2021.)

veže na mnoge druge politike poput znanstvene, tehnološke i medijske politike te se stvara mreža kulturnih programa financijske potpore. (Dragojević, 2006) Devedesetih godina pojavljuje se strateški pristup te kulturne ustanove prelaze na strateški menadžment, a nedugo zatim u kulturne ustanove pored strateškog menadžmenta prodire i logika projektnog mišljenja. U tom periodu aktiviraju se i privatni i javni sektor, pa se tako otvaraju muzeji suvremene umjetnosti, organiziraju se festivali, osnivaju se kreativni gradovi, a samim time dolazi do porasta javne svijesti o značaju kulture. Od 2000. godine dolazi do zajednički definirane kulturne politike koja je zasnovana na činjenicama i istraživanjima, a u razvoj kulturne politike i same kulture postaju uključeni svi sektori.

2.5 Instrumenti kulturne politike

Kulturna politika definirana kao svjesno djelovanje usmjereno prema ostvarivanju određenih ciljeva na području kulture mora imati instrumente pomoću kojih će ostvariti promjene koje će dovesti do realizacije tih ciljeva. Instrumenti kulturne politike prema prirodi dijele se na (Dragičević Šešić, Stojković, 2013): ekonomske, političko-pravne, organizacijske i vrijednosno-idejne. Također, instrumenti kulturne politike prema smjeru svog djelovanja dijele se na: poticajne (stimulativne) i suzbijajuće (represivne).

Tablica 1 Shema: Instrumenti kulturne politike

SADRŽAJ DJELOVANJA	SMJER DJELOVANJA	POTICAJNI (STIMULATIVNI)	SUZBIJAJUĆI
EKONOMSKI		OTKUP, DONACIJE, STIPENDIJE, KREDITI	OPOREZIVANJE, CARINJENJE
PRAVNO-POLITIČKI		POZITIVNO ZAKONSKO-NORMATIVNO REGULIRANJE (ZAŠTITA, STIMULIRANJE)	NEGATIVNO ZAKONSKO-NORMATIVNO REGULIRANJE (PROGON, CENZURA)
ORGANIZACIJSKI		PLANIRANJE RAZVOJA, OSNIVANJE INSTITUCIJA	PLANIRANJE RESTRIKCIJA, UKIDANJE INSTITUCIJA
VRIJEDNOSNO-IDEJNI		PLURALIZAM KONCEPATA I IDEJA	NAMETANJE JEDNE IDEOLOGIJE

Izvor: Dragičević Šešić M., Stojković B. (2013) *Kultura, menadžment, animacija, marketing*. Zagreb, Kulturno informativni centar

U Tablici 1. prikazani su instrumenti kulturne politike prema njihovoj prirodi: ekonomski, pravno-politički, organizacijski i vrijednosno-idejni, te prema njihovom smjeru djelovanja: poticajni i suzbijajući, te su za svaki navedeni primjeri. Poticajnim ekonomskim instrumentima smatraju se otkupi, donacije, stipendije i krediti koji bi potaknuli razvoj kulture, a suzbijajućim

smatraju se oporezivanje i carinjenje. Nadalje, pravno-političkim poticajnim instrumentima smatra se pozitivno zakonsko-normativno reguliranje, primjerice zaštita, a suzbijajućim smatra se negativno zakonsko-normativno reguliranje kao što je cenzura. Također, organizacijski stimulatívni instrumenti odnose se na planiranje razvoja, osnivanje institucija i slično, dok se suzbijajućí odnose na planiranje restrikcija i ukidanje institucija. Zadnje, vrijednosno-idejni stimulatívni instrumenti odnose se na pluralizam koncepata ideja, dok suzbijajućí nameću jednu ideologiju.

2.6 Subjekti kulturne politike

Kako kulturna politika označava svjesne aktivnosti koje se provode radi izvršenja određenih ciljeva na području kulture a odgovornost za provođenje tih akcija na sebe preuzimaju subjekti kulturne politike. Dragojević navodi tri subjekta kulturne politike (2006:100-105): ustanove, kulturne grupe te pojedinca.

2.6.1 Ustanove

Ustanova je organizirana društvena struktura koja je osnovana radi obavljanja djelatnosti pod uvjetima određenim zakonom. Kulturne ustanove najbitniji su subjekt kulturne politike a zadužene su za provođenje i dostizanje postavljenih kulturnih ciljeva. U kulturne ustanove ubrajamo ministarstva, zavode, institute, kompanije, fondacije ali i kazališta, galerije, muzeje jer svatko od njih doprinosi izvršavanju kulturnih ciljeva i razvoju kulture. Ustanove kao najbitniji subjekt kulturne politike dobivaju najviše finansijskih sredstava, te informacijske i organizacijske potpore.

2.6.2 Kulturne grupe

Potpuna suprotnost ustanovama su drugi subjekti kulturne politike a to su kulturne grupe. Kulturne grupe nisu formalizirane kao ustanove, te one označavaju skupinu ljudi koji imaju neki zajednički cilj. Ono što kulturnim grupama daje kulturnu vrijednost jesu upravo vrijednosti za koje se zalažu, te opseg njihovog utjecaja. Dragojević navodi tri tipa kulturnih grupa (2006:101-104): formalne kulturne grupe, neformalne kulturne grupe i hipostazirane kulturne grupe.

- Formalne kulturne grupe

Formalne kulturne grupe imaju jasne ciljeve i program rada i razlog postojanja. One imaju veliki utjecaj na ukupan kulturni život ali i na kulturnu politiku, a obično se nazivaju društvima

i udruženjima. Razlog okupljanja pripadnika formalnih grupa može biti zbog umjetničkih, političkih, etničkih i sličnih interesa.

- **Neformalne kulturne grupe**

Neformalne grupe razlikuju se od formalnih grupa po tome što nemaju jasnu organizaciju i može se reći kako su dinamičnog karaktera. Neformalne grupe fokusiraju se na kraće projekte te vrlo često mijenjaju svoje interese, međutim to ne umanjuje njihovu važnost i utjecaj na kulturni život. Obično one nemaju veliki doseg zbog kratkotrajnosti svojih projekata i interesa, međutim upravo neformalne grupe daju dinamični i promjenjivi karakter kulturi, postavljaju nove trendove i donose inovacije a u neformalne kulturne grupe možemo svrstati termine poput subkulture, protu-kulture te alternativne kulture.

- **Hipostazirane kulturne grupe**

Hipostazirane kulturne grupe rezultat su uspješne kulturne politike koja stvara i ispunjava kulturne potrebe u ukupnom stanovništvu. One nastaju poštivanjem svih načela kulturne politike i implementacijom raznih metoda za razvoj kulture kao što su financijske potpore, razvijanje sustava školovanja i slično.

2.6.3 Pojedinaac

Pojedinaac je treći subjekt kulturne politike koji je također od velike važnosti. Sam po sebi pojedinac stvara kulturu, brine o tradiciji i nasljeđu te isto prenosi, kulturu konzumira te na taj način doprinosi razvoju kulture.

2.7 Razine djelovanja kulturne politike

Razine djelovanja kulturne politike određuje sam politički ustroj neke države i zajednica kojoj je kulturna politika namijenjena, stoga se razine djelovanje dijele na (Dragojević, 2006): (Nad)nacionalnu, regionalnu i lokalnu.

2.7.1 (Nad)nacionalna razina

Iako brojne zemlje imaju različite metode upravljanja kulturnom politikom, te svoje odgovornosti prenose na druga tijela, važno je napomenuti kako država ipak jednim dijelom mora sudjelovati u donošenju odluka te nije razriješena potpune odgovornosti. Država djeluje kao zaštitnik kulturnih vrijednosti i interesa, te ona donosi strategije, koordinira kulturne akcije a najbitnije, zadužena je za međunarodnu suradnju.

2.7.2 Regionalna razina

Regionalna razina ima kompliciranije zadatke za razliku od nacionalne. Naime, ona je spojnica između središnje i lokalne vlasti, važno je da njihova predstavnička tijela samostalno i odgovorno djeluju u interesu stanovništva, a posebno je važna međuregionalna suradnja. Regionalna razina je administrativno-političko-birokratskog karaktera.

2.7.3 Lokalna razina

Lokalnu razinu karakterizira njezino operativno uređenje, a lokalna politika uspostaviti će se unutar pojedinih općina i gradova. Utjecaj lokalne politike najbolje se vidi po samoj razvijenosti gradova, sela i općina, kako se ono odnosi na puno manja područja. Zadaci kulturne politike na lokalnoj razini su uspostavljanje razvijene kulturne infrastrukture, poticanje umjetničkog stvaralaštva kako tradicionalnog tako i novih umjetničkih formi, lokalno samofinanciranje i organiziranje kulturnih aktivnosti, integracija kulturnih djelatnosti unutar svih djelatnosti lokalne zajednice te prezentiranje lokalnog kulturnog stvaralaštva.

2.8 Evaluacija kulturne politike

Evaluacija kulturne politike koristi se zbog poboljšanja kvalitete odlučivanja, smanjivanja rizika pri donošenju političkih odluka, doprinosi uspješnosti komunikacije između donositelja odluka i onih na koje se odluke donose, ispravljanja negativnih posljedica administracije i zbog transparentnosti same kulturne politike.

Evaluacija je demokratski instrument koji doprinosi izbjegavanju kompromisa, donosi uvid u dubinske procese a brojne zemlje su je integrirale u same programe kulture kako bi uspješnost bila što veća. Zaključno, evaluacija u području kulturne politike služi kako bi eliminirala programe koji ne postižu unaprijed određene ciljeve ili to čine uz previsoke troškove, poboljšava programe u fazi njihova razvoja, poboljšava buduće odluke određenih programa ali i onih budućih te poboljšava opće sposobnosti odlučivanja i upravljanja kulturnim institucijama. (Dragičević Šešić, Stojković, 2013)

2.9 Pristupi kulturne politike kulturnoj raznolikosti

Dragojević navodi četiri pristupa kulturnoj raznolikosti (2006:161-171). Kao prvi navodi multikulturalizam, zatim interkulturalizam, pa transkulturalizam, zadnje plurikulturalizam ili kulturni pluralizam.

2.9.1 Multikulturalizam

Multikulturalizam označava zadaću kulturnih i obrazovnih tijela u definiranju onih politika koje omogućavaju raznim kulturama razviti se zajedno s drugim kulturama na području jedne zemlje. Multikulturalizam se posebice odnosi na kulture manjina kojima je potrebno osigurati iste društvene i kulturne mogućnosti kao i drugim kulturama. Ovaj pristup usvojile su brojne zemlje te su ga integrirale u svoje kulturne i obrazovne politike zbog poštivanja osnovnog demokratskog prava na slobodu izražavanja.

2.9.2 Interkulturalizam

Interkulturalizam javlja se kao svojevrsna reakcija na multikulturalizam upravo zbog statičnosti prvog pristupa. Glavni cilj interkulturalizma naglašava kako se vrijednosti drugih kultura ne smiju ocjenjivati prema mjerilima vlastite kulture. Duboke razlike u vjerovanjima, mišljenjima i društvenim običajima ne smiju dovoditi do međusobnih nesporazuma i sukoba već do stvaranja niza zajedničkih vrijednosti i gledišta.

2.9.3 Transkulturalizam

Termin transkulturalizma nastaje pod utjecajem globalizacije. Naime, transkulturalizam zalaže se za poštivanje najviših europskih standarda unutar svake kulturne suradnje, a ujedno i naglašava kako kulturno stvaralaštvo ne određuje samo jedna zasebna kultura, već kulturno stvaralaštvo ima univerzalnu vrijednost. Zaključno, može se reći kako se transkulturalizam zalaže za jednu „zajedničku“ kulturu.

2.9.4 Plurikulturalizam ili kulturni pluralizam

Kulturni pluralizam može se definirati kao društveni cilj a odnosi se na priznavanje različitih kultura kao različitih, priznavanje njihove jedinstvenosti. Plurikulturalizam bitno se razlikuje od multikulturalizma, iako se oba pristupa odnose na usvajanje „manje“ kulture. Naime, multikulturalizam prihvaća manjinske kulture ali kako bi one prihvatile dominantnu, dok se u kulturnom pluralizmu manjinske kulture asimiliraju u dominantnu, te se ona počinje smatrati njihovom baštinom.

Plurikulturalizam može se uzeti kao ideal, te ga brojne zemlje danas pokušavaju integrirati u svoje sustave. Za sve zemlje, ovaj model je iznimno bitan, kako bi se očuvala vrijednost raznolikosti kulture, a važno je naglasiti kako je upravo Norveška jedna od zemalja koja je taj pristup uspješno provela, na primjeru Laponaca, koji imaju vlastiti jezik, kulturu i običaje.

3 KULTURNA POLITIKA NORVEŠKE

3.1 Povijest kulturne politike i demokratizacija kulture

Godine 1814., Norveška se oslobodila od Danske, te je uspostavila svoj ustav i svoju nacionalnu skupštinu Storting. Iste godine, Norveška je napadnuta od strane Švedske, te je prisiljena prihvatiti mirovni ugovor sa Švedskom sa švedskim kraljem na vlasti. Iako pod okriljem Švedske, Norveška zadržava svoj ustav, sa nekim amandmanima, te norveški parlament. Godine 1905. unija se raspušta te Norveška postaje neovisna zemlja. Iako su neke strategije upravljanja kulturom već postojale u 19. i 20. stoljeću, kao što su strategije za javnu potporu kulturnim i umjetničkim institucijama (stipendije, potpore muzejima, kazalištima, galerijama itd.), kulturna politika postala je zasebna domena politike u Norveškoj tek od Drugog svjetskog rata i nakon njega. (Bakke, 2001)

Od 1930. godine i nadalje, Norveška je demokratizaciju potpuno implementirala u svim elementima države, a posebno na područje kulture. Ipak, demokratizacija kulture nije bila potpuno izvediva zbog financijskih ograničenja u državi zbog ratnih sukoba. Tijekom rata, njemački okupatori i nacionalsocijalistička / fašistička stranka NasjonalSamling koja je bila na vlasti od 1940. do 1945., osnovali su Ministarstvo kulture i javnog obrazovanja koje je bilo odgovorno za dio državnog proračuna koji je uključivao i kulturu. Posljedica nadležnosti NasjonalSamlinga jest da se kulturna politika ratnog perioda formulirala kao alat za političku propagandu njemačkih okupatora. Tijekom poslijeratnog razdoblja znatan je naglasak stavljen na demokratizaciju kulture. Umjetnost i kultura tada su se smatrale važnom mjerom za dobrobit cjelokupnog stanovništva i korisnim alatom za javno obrazovanje. Kako bi demokratizirala kulturu, država je osnovala važne umjetničke institucije s nacionalnom funkcijom⁴:

- Kazalište - Riksteatret - Norveško nacionalno turnejsko kazalište – 1949. godine
 - kazalište svoje predstave šalje na „turneje“ te se predstave izvode diljem zemlje
- likovna umjetnost - Riksstillinger – „National touring exhibition“ – 1953. godine
 - umjetnička djela izlagana su diljem zemlje
- glazba - Koncerti Norveška - 1958. godine
 - Nacionalna opera osnovana je 1957. godine, a njezin cilj jest živu glazbu visoke umjetničke kvalitete učiniti dostupnom svim ljudima u zemlji

⁴ Compendium – cultural policies and trends <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/category/?id=29&g1=4> (pristupano 19.6.2021.)

- Koncerti Norveška vode se istim ciljem i misijom, te od 2005. godine, godišnje angažiraju više od 800 izvođača na više od 10 000 koncerata u 433 općine u zemlji⁵

U razdoblju od prijeratnih godina do ranih 1960-ih, broj publikacija unutar norveške fantastike "visokoobrazovanih" znatno opada, što je ujedno i razlog osnivanja Umjetničkog vijeća Norveške, koje je osnovano 1965. godine. Kako bi se zaštitila norveška kultura i jezik, jedna od glavnih odgovornosti Vijeća bila je administriranje strategije za kupnju novih norveških publikacija.

Tijekom 1970-ih uloženi su veliki naponi u decentralizaciju kulture i sustava kulturne uprave u Norveškoj. U većini općina osnovani su odbori za kulturna pitanja, a općinske su vlasti postupno imenovale odjele i ravnatelje za kulturna pitanja. Sličan sustav razvijen je na županijskoj razini i uvedeni su novi programi bespovratnih sredstava. Na taj se način značajno decentralizirala kultura te je ona postala dostupna široj populaciji. Usko povezana s ovom reformom bila je redefinicija kulture, koja se odvijala i u drugim zemljama. Koncept kulture proširen je kako bi obuhvatio kulturne interese različitih dijelova stanovništva, što je uključivalo interes za alternativne kulturne aktivnosti. Također, tradicija i kulturno nasljeđe dobili su financijsku potporu javnih vlasti, usvaja se novi zakon o knjižnicama, donosi se strategija o bespovratnim sredstvima za kazališta i muzeje. Nadalje, sedamdesetih godina, umjetnici dobivaju pravo pregovarati o plaćama sa središnjom vladom i na tom su polju razvijeni poboljšani programi. Najvažniji element decentralizacije i demokratizacije bio je sustav zajamčenog dohotka, koji je 2014. godine osiguravao približno 450 umjetnika, od kojih su većina likovni umjetnici i obrtnici. Od 2014. ovaj se postupak postupno ukida i zamjenjuje dugoročnim strategijama dohotka. (Bakke, 2001)

Iako su se proračuni za javnu kulturu znatno proširili tijekom poslijeratnog razdoblja, rezovi proračuna i poboljšanja učinkovitosti karakterizirali su 1980. i 1990. zbog stagnacije gospodarskog razvoja u Norveškoj. Međutim, troškovi za kulturu, ne samo na općinskoj razini, znatno su porasli u 1980-ima. Danas norveške općine ukupno troše približno isti iznos novca na kulturu kao i državna razina.

Bivša vlada je 2005. godine odlučila je povećati udio nacionalnog proračuna dodijeljenog kulturi na 1% unutar 2014. godine i odnosila se na sve oblike umjetnosti. Između 2005. i 2013.

⁵ Rikskonsertene, Concerts Norway
<https://web.archive.org/web/20140209125326/https://www.rikskonsertene.no/> (pristupano 19.6.2021.)

godine, državna potrošnja dodijeljena kulturi proširila se s 5 milijardi norveških kruna što približno iznosi 625 milijuna eura, u 2005. na 9,95 milijardi norveških kruna što približno iznosi 1,2 milijarde eura u 2013.

3.2 Glavne značajke modela kulturne politike Norveške

Norveški model kulturne politike ne može se okarakterizirati kao jedan određeni model kulturne politike, već on sadrži elemente različitih modela. Ministarstvo kulture odgovorno je za razvoj nacionalne kulturne politike kroz zakonske i financijske instrumente. Nacionalno financiranje umjetnosti i kulture primarno se dodjeljuje iz proračuna Ministarstva. Većina umjetničkih i kulturnih izdvajanja Ministarstva dodjeljuje se institucijama koje dobivaju fiksne godišnje financijske potpore. Te institucije imaju značajnu autonomiju donošenja odluka i ograničene su njihovim određenim ciljevima i općim smjernicama koje su utvrdili Storting (norveški parlament) i vlada. (Bakke, 2001)

Uređaj za donošenje odluka o kulturnoj politici uključuje razne organizacije zadužene za upravljanje sredstvima koja će se distribuirati trećim stranama u skladu s umjetničkim i kulturnim procjenama. Najveće od njih je Umjetničko vijeće Norveške koje se temelji na relativno autonomnom položaju u odnosu na vladu i polje umjetnosti.

Ciljevi kulturne politike u Norveškoj⁶:

1. Poboljšanje umjetničke kvalitete i širenje inovacija
2. očuvanje i sigurnost kulturne baštine, uključujući norveški jezik
3. širenje bogate i raznolike kulturne ponude na cjelokupno stanovništvo – geografska decentralizacija
4. promicanje civilnog i volonterskog sektora

3.3 Institucijska tijela

Zajednička karakteristika svih nordijskih zemalja, pa tako i Norveške jest da je kulturna politika centralizirana i decentralizirana. Kao što je prethodno navedeno, temelj za kulturnu politiku osigurava država, također značajne odgovornosti za provedbu i oblikovanje kulturne politike podijeljene su među lokalnim i regionalnim vlastima. Nacionalna i općinska razina imaju

⁶ Compendium – cultural policies and trends <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/category/?id=29&g1=4> (pristupano 19.6.2021.)

najvažniju ulogu s obzirom na kulturne izdatke, dok regionalna razina igra samo skromnu ulogu.

Svih 19 županija Norveške uspostavilo je kulturne odbore i uprave još tijekom 1970-ih. To su neovisne regionalne i lokalne kulturne uprave odgovorne za županijska vijeća. Od devedesetih su mnoge županije reorganizirale svoje kulturne odbore i upravu te ih integrirale u šire jedinice, kao što su jedinice regionalnog razvoja. Odgovornosti regionalnih vlasti uključuju subvencije za regionalne kulturne aktivnosti i subvencije za regionalne institucije, koje se dijelom financiraju od države i reguliraju formalnim sporazumima o zajedničkoj odgovornosti.

Što se tiče lokalne vlasti, na toj razini postoje razni kulturni odbori i uprave a njihove ovlasti uključuju samo-definirane inicijative i subvencije za lokalne kulturne aktivnosti. Međutim, najvažnija područja lokalne kulturne politike uključuju lokalne škole, knjižnice, kao i infrastrukturu za kulturu i sport.

Na državnoj razini, aparat za donošenje odluka relativno je složen. Značajna je vlast usredotočena na političko i upravno tijelo Parlamenta, vlade i ministarstava. Formalno, glavni okvir kulturne politike određuje Storting (parlament), a Ministarstvo kulture priprema dokumente za Storting. Za postizanje političkih ciljeva primjenjuju se sva pravna, financijska, organizacijska i informacijska sredstva. Međutim, nacionalni proračun najvažniji je instrument, a Ministarstvo kulture zadržava odgovornost za ukupni proračun od približno 12,5 milijardi norveških kruna (2015). Ministarstvo također upravlja profitom od igara na sreću koji se dodjeljuje kulturi (18%), sportu (64%) i drugim humanitarnim svrhama (18%). Ukupna dobit u 2014. iznosila je 4,2 milijarde norveških kruna.⁷

Ministarstva koja su najrelevantnija za kulturnu politiku Norveške: Ministarstvo zaštite okoliša i prirode koje je odgovorno za kulturnu baštinu (osim muzeja, arhiva i knjižnica) i kulturno okruženje, Ministarstvo obrazovanja i istraživanja koje je odgovorno za obrazovanje, uključujući i obrazovanje umjetnika, glazbeno obrazovanje i uvođenje kulturnih programa za djecu, akademske knjižnice i sveučilišne muzeje te Ministarstvo vanjskih poslova koje je odgovorno za predstavljanje norveške kulture i umjetnosti u inozemstvu, uključujući i razmjenu projekata sa zemljama u razvoju. Ministarstvo financija ima koordinacijsku ulogu što se tiče proračuna, a Ministarstvo trgovine, industrije i ribarstva upravlja svim vrstama poslovanja u Norveškoj, pa tako i poslovanjem različitih kulturnih industrija. (Bakke, 2001)

⁷ Compendium – cultural policies and trends <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/category/?id=29&g1=4> (pristupano 19.6.2021.)

Znatan dio ovlasti dodijeljen je i institucijama te one imaju pretežno savjetodavnu funkciju. Najbitnije je navesti Umjetničko vijeće Norveške. Umjetničkim vijećem Norveške upravlja Ministarstvo kulture te ga ono i financira, međutim autonomnost Umjetničkog vijeća je izražena u činjenici da ono upravlja Fondom kulture. Vijeće za umjetnost ima savjetodavnu ulogu o kulturnim poslovima, te je zaduženo za organiziranje eksperimentalnih kulturnih aktivnosti u područjima za koja ono smatra da su od posebnog interesa. U muzejskim poslovima, na primjer, Umjetničko vijeće snosi odgovornost za razvoj muzeja koji uključuje dodjelu posebnih potpora za projekte muzejskog razvoja, iako muzeje izravno financira Ministarstvo kulture. Nadalje, bitno je navesti ostale institucije koje dijele slične karakteristike s Umjetničkim vijećem Norveške⁸:

1. Nacionalna knjižnica Norveške – služi kao savjetodavno tijelo na području knjižnične djelatnosti
2. Norveški filmski fond – ima savjetodavnu funkciju ali je i zadužen za provođenje financijske potpore za filmsku produkciju u Norveškoj
3. Jezično vijeće Norveške, *KORO - Public Art Norway* i Norveška medijska uprava imaju savjetodavne i administrativne uloge u područjima na kojima djeluju
4. Norveški filmski institut (NFI) radi na potpori, distribuciji i očuvanju norveških i stranih filmova. NFI također distribuira i plasira norveške filmove u inozemstvu te upravlja programom podrške za promociju norveških filmova od strane Ministarstva vanjskih poslova
5. NORLA - Norveška književnost u inozemstvu, beletristika i nefikcija (NORLA) zadužena je za pružanje informacija o norveškoj književnosti i norveškim autorima fikcije i nefikcije. NORLA olakšava komunikaciju između norveških autora i izdavača, prevoditelja i svih ostalih zainteresiranih za norvešku književnost u inozemstvu. Osim toga, NORLA nudi potpore za putovanje norveškim autorima i njihovim prevoditeljima te pruža promotivne subvencije za uzorke prijevoda i prezentacije autora.
6. Ured za suvremenu umjetnost Norveške (OCA) - osnovali su Ministarstvo kulture i Ministarstvo vanjskih poslova 2001. godine. Glavni cilj OCA je razviti suradnju u suvremenoj umjetnosti između Norveške i međunarodne umjetničke scene. OCA podržava norveške doprinose velikim izložbama u inozemstvu, međunarodne aktivnosti

⁸ Compendium – cultural policies and trends <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/category/?id=29&g1=4> (pristupano 19.6.2021.)

norveških umjetnika i kustosa, ali također i stranih kustosa i kritičara koji žele provoditi istraživanja u Norveškoj.

7. Music Norway je službeno savjetodavno tijelo norveškog Ministarstva vanjskih poslova o glazbenim pitanjima. Služe kao voditelji i pomagači za cijelu norvešku profesionalnu glazbenu scenu. Music Norway upravlja programom potpore turneji Ministarstva vanjskih poslova kako bi olakšao međunarodne turnejske aktivnosti norveških umjetnika i bendova.
8. Performing ArtsHub Norway (PAHN) radi na olakšavanju neovisnih kazališnih i plesnih aktivnosti u Norveškoj. PAHN upravlja programom potpore turneje Ministarstva vanjskih poslova na ovom polju.
9. Norwegian Crafts je nacionalna organizacija za profesionalne umjetnike koji se bave umjetnošću, čiji je zadatak upravljati strategijom bespovratnih sredstava za aktivnosti obrtnika u inozemstvu.
10. Norveški centar za dizajn i arhitekturu (DogA). DogA je osnovan 2014. godine, kada su se spojile Zaklada za dizajn i arhitekturu u Norveškoj i Norveško vijeće za dizajn. Prije toga, savjetodavnu ulogu obavljala je Zaklada za dizajn i arhitekturu u Norveškoj, ali tu ulogu je preuzeo Norveški centar za dizajn i arhitekturu.

Bitno je napomenuti kako je Norveška jedna od osnivača Nordijskog vijeća koje je osnovano 1952. godine. Vijeće ima 87 izabranih članova. Danska, Finska, Norveška i Švedska imaju po 20 članova. Od toga su dva danska predstavnika s Farskih otoka i dva s Grenlanda, dok Finska ima dva predstavnika s Alanda, a Island ima sedam članova. Članovi Vijeća članovi su nacionalnih parlamenata, a nominiraju ih stranačke skupine. Nordijsko vijeće, kojim upravlja Prezidijum, okuplja se na dva godišnja sastanka - redovnom zasjedanju i tematskom zasjedanju, na kojem nordijski političari donose odluke o pitanjima koja pozivaju nordijske vlade na provedbu. Predsjednik, potpredsjednik i članovi Prezidija za sljedeću godinu biraju se na redovnom zasjedanju svake jeseni. Predsjedništvo se izmjenjuje između zemalja. Redovno zasjedanje održava se u zemlji koja predsjedava Nordijskim vijećem. Tematsko zasjedanje održava se svakog proljeća u zemlji koja predsjedava Nordijskim vijećem ministara.

Brojni sporazumi između zemalja uređuju službenu nordijsku suradnju, a najvažniji je Sporazum između Danske, Finske, Islanda, Norveške i Švedske o kulturnoj suradnji, koji je potpisan 15. ožujka 1971. Svrha ovog sporazuma jest ojačati kulturnu suradnju u širem smislu, između ugovornih strana, u cilju daljnjeg razvoja nordijske zajednice, kulturnih interesa i povećanja zajedničke učinkovitosti ulaganja pet zemalja u obrazovanje, istraživanje i druge

kulturne aktivnosti kroz zajedničko planiranje, koordinaciju, suradnju i podjelu rada, te stvoriti praktične uvjete za nesmetano funkcioniranje suradnje.⁹

3.4 Kulturna baština i kreativni sektor

Konvenciju o svjetskoj baštini (UNESCO, 1972.) ratificiralo je 190 zemalja i time je jedna od najpopularnijih konvencija. Ideja da postoje vrijednosti koje cijelo čovječanstvo kolektivno mora štiti preko granica, generacija, zanata i profesija, postigla je velik uspjeh. Najvažniji instrument Konvencije je popis svjetske kulturne i prirodne baštine koji danas broji gotovo tisuću dobara svjetske baštine.

Konvencija potiče etički, cjeloviti pristup zadaći brige o čovjekovoj osnovi postojanja, kao i rezultatima čovjekove kreativnosti. Države koje su ratificirale Konvenciju dužne su međunarodno surađivati pomažući državama kojima je potrebna tehnička ili ekonomska podrška, prepoznati svjetsku baštinu na svom teritoriju, osigurati i zaštititi svjetsku baštinu, komunicirati o svjetskoj baštini putem obrazovnih programa i informacija. (Bakke, 2001)

Norveška je bila među prvim zemljama koja je ratificirala Konvenciju (1977.). Profesionalnost i dobri sustavi upravljanja važni su za norveške vlasti, koje su snažno podržavale i doprinosile UNESCO-u. Nadalje, Norveška je pridonijela jačanju nordijske suradnje. Danas u Norveškoj postoji sedam dobara svjetske baštine¹⁰:

1. Bryggen u Bergenu (1979)
2. Crkva Urnesa (1979)
3. Rudarski grad Røros (1980, produžen 2010)
4. The Rock Art of Alta (1985)
5. Arhipelag Vega (2004.)
6. Zapadno-norveški fjordovi (2005.)
7. Geodetski luk Struve (2005.)

⁹ Nordic Co-operation <https://www.norden.org/en/treaties-and-agreements/agreement-concerning-cultural-co-operation> (pristupano 19.6.2021.)

¹⁰ Government of Norway <https://www.regjeringen.no/en/topics/climate-and-environment/cultural-heritage-and-cultural-environme/innsiktsartikler-kulturminner/world-heritage/id2619239/> (pristupano 19.6.2021.)

Koncept kulturnih i kreativnih industrija nije zaživio do prije nekoliko godina, kad se pod utjecajem Sporazuma sa ostalim nordijskim zemljama odlučila svoju pozornost prikloniti više prema kulturi i njenom potencijalu za gospodarski rast. Godine 2015., vlada Norveške uspostavila je centar za kreativne industrije Kunnskapsverket, koji doprinosi razvoju sveobuhvatne baze znanja za kulturne industrije u Norveškoj. Norveška se usmjerila prema razvoju kreativnih industrija poput filmske, književne i glazbene industrije.¹¹

3.4.1 Filmska industrija

Smatra se jednom od glavnih vladinih odgovornosti da osigura, da u maloj zemlji poput Norveške, postoji niz filmova i drugih audio-vizualnih proizvoda koji odražavaju njezinu povijest, kulturu i jezik. Ciljevi kulturne politike Norveške na području filmske industrije odnose se na: osiguravanje velike i raznolike filmske produkcije visoke kvalitete, osiguravanje distribucije filmova svim građanima, osiguravanje publike za norveške filmove i TV serije, kako domaće tako i inozemne, poticanje razvoja profesionalne i profitabilne filmske industrije. Postoji nekoliko strategija državne potpore filmskoj industriji pod upravom Norveškog filmskog instituta. To uključuje podršku za filmove, TV serije, kratke filmove, dokumentarce, razvoj scenarija, izvoz filmova i tako dalje.

3.4.2 Književna industrija

Tijekom posljednjih nekoliko godina vodile su se javne rasprave o sektorskom sporazumu o trgovini knjigama između Norveške udruge prodavača knjiga i Norveške udruge izdavača, što znači da u Norveškoj tijekom ograničenog razdoblja postoje fiksne cijene knjiga. Sporazum se smatra važnim kako bi se osigurala decentralizirana mreža knjižara u cijeloj zemlji, osigurao prihod pisaca i promocija raznolike literature.

Do 2005. godine jedna od najvažnijih odredbi sporazuma bilo je pravilo prema kojem se cijena knjiga morala utvrđivati u godini izdavanja i sljedećoj godini. Iako su tijela za zaštitu tržišnog natjecanja tijekom posljednja dva desetljeća željela ukloniti ili radikalno izmijeniti "ugovor o knjigama", izdavaštvo i prodavaštvo knjiga htjelo je to primijeniti u zakonu kao zakon o fiksnim cijenama knjiga.

3.4.3 Glazbena industrija

Glazba je uvijek bila prioritarna umjetnička forma u norveškoj kulturnoj politici, ali ne postoje jasne razlike između uobičajene umjetničke potpore i podrške glazbi s komercijalnim

¹¹ Kulturstatistikk 2017 https://www.ssb.no/en/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/_attachment/372015?_ts=167a1eae4a (pristupano 20.6.2021.)

potencijalom. Širok raspon popularnih glazbenih festivala dobiva javnu potporu, a postoje strategije potpora za glazbenike u većini žanrova. Ipak, posljednjih godina vlada se prilično usredotočila na komercijalni potencijal glazbe, posebno na izvoz glazbe. I Ministarstvo kulture i ministarstvo nadležno za trgovinu podržali su norveški izvoz glazbe. Od 2012. godine, Music Norway dobio je misiju promocije norveške glazbe u inozemstvu.

3.5 Umjetničko i kulturno obrazovanje

Tijekom posljednjeg desetljeća umjetničko obrazovanje u Norveškoj reorganizirano je na osnovnoj, nižoj i višoj srednjoj razini te u višem obrazovnom sustavu. Obrazovanje je ključno za održavanje visoke stope zaposlenosti i produktivne i inovativne radne snage. Također je ključno za razvoj i usavršavanje demokratske kulture. Norveški je školski sustav inkluzivan i besplatan. Djeca i mladi imaju jednako pravo na obrazovanje, bez obzira na to gdje žive, spol, socijalnu ili kulturnu pozadinu ili bilo kakve posebne potrebe.

Djeca imaju pravo na mjesto u vrtiću od prve godine života. Otprilike 50 posto vrtića je privatno, ali ih financira država. Dječji vrtići u Norveškoj imaju cjelovit pristup obrazovanju i skrbi o djeci mlađoj od školske dobi. Namjera norveških vrtića je promicanje dobrobiti i užitka kroz igru i učenje te promicanje dječje prirodne kreativnosti, znatiželje i razvoj njihovih jezičnih i socijalnih vještina. Vrtići će također pripremiti djecu za školu.

Osnovna i niža srednja škola obvezne su za svu djecu u dobi od 6-16 godina, dok je viša srednja škola zakonsko pravo. Osnovno i niže srednje obrazovanje temelji se na principu jedinstvene škole koja pruža jednako i prilagođeno obrazovanje za sve učenike. Postoji zajednički nacionalni kurikulum za osnovno i srednje obrazovanje, ali u tom okviru općinske i županijske vlasti, škole i učitelji mogu utjecati na provedbu obrazovanja i osposobljavanja.¹²

Učenici koji su završili osnovno i niže srednje obrazovanje imaju pravo na tri do četiri godine višeg srednjeg obrazovanja ili osposobljavanja. Ne postoji dobna granica za upis u srednjoškolsko obrazovanje, ali uobičajena početna dob je odmah nakon niže srednje škole sa 16 godina. Odrasli imaju pravo na više srednje obrazovanje ako već četiri godine nisu pohađali takvo obrazovanje. U srednjoj školi učenici mogu birati između tri programa akademskog obrazovanja i devet programa strukovnog obrazovanja. Opća viša srednja škola traje tri godine,

¹² Facts about education in Norway 2021 <https://www.ssb.no/en/utdanning/artikler-og-publikasjoner/facts-about-education-in-norway-2021> (pristupano 20.6.2021.)

dok strukovni programi obično traju četiri godine. Većina strukovnih programa sastoji se od dvije godine školovanja, nakon čega slijede dvije godine stručne prakse.

Narodne srednje škole su liberalne škole izvan formalnog obrazovnog sustava. Narodne srednje škole nemaju nastavni plan i program. One nude i kratke i duge tečajeve, najviše 10 mjeseci. Škole su besplatne i uglavnom primaju učenike od 19 godina, ali učenici moraju platiti hranu i smještaj, kao i određenu opremu ili materijal kada je to potrebno.

Kultura i tradicija zajednice Sami dio su zajedničke norveške i nordijske kulture s kojom i nacionalni i sami kurikulum zahtijevaju upoznavanje svih učenika. U područjima koja su definirana kao Sami okruzi, nastava se izvodi prema Sami nastavnom programu. Sami kurikulum osigurava da Sami učenici dobivaju visokokvalitetnu nastavu koja se temelji na njihovoj vlastitoj kulturnoj pozadini i Sami jeziku.

Novi kurikulumi za osnovne škole, kao i niže i više srednje škole, stavljaju naglasak na estetske discipline. Čak 13% nastave u osnovnoj školi posvećeno je umjetnosti, glazbi i obrtu. Želja za jačanjem estetskih i kreativnih kapaciteta norveških učenika očituje se i u Kulturnom ruksaku (Den kulturelleskolesekken), koji je uspostavljen kao nacionalna strategija 2001. godine. Ovo je nacionalna inicijativa za profesionalnu umjetnost i kulturu u obrazovanju u Norveškoj koja je pokrenuta kako bi se osiguralo da se učenicima osnovnih i nižih srednjih škola nudi profesionalni program umjetnosti i kulture; kako bi se učenicima osnovnih i nižih razreda srednje škole olakšao pristup, upoznavanje i pozitivan pristup umjetnosti i kulturnom izražavanju svih vrsta; i kako bi se pridonijelo sveukupnom uključivanju umjetničkog i kulturnog izražavanja u ostvarivanju školskih ciljeva učenja.¹³

Što se tiče umjetničkog obrazovanja trećeg stupnja, iliti visokog obrazovanja, postoje velike razlike između različitih oblika umjetnosti u pogledu dostupnih mogućnosti za izobrazbu. Prednost imaju područja poput vizualnih umjetnosti i glazbe, jer veći dio institucija nudi obrazovanje na tom području, dok su područja poput književnosti, kazališta filma i plesa relativno zakinute, kako manji broj institucija nudi mogućnost obrazovanja na tim područjima.

Ipak, tijekom posljednjih nekoliko desetljeća, broj umjetničkih akademija - i privatnih i javnih - proširio se, posebno unutar izvedbenih umjetnosti. Broj norveških učenika koji su stekli umjetničko obrazovanje u inozemstvu također se znatno povećao, što je pridonijelo velikom rastu broja umjetnika u Norveškoj. Ipak, sve dok se ekonomska osnova za umjetnički rad

¹³ Facts about education in Norway 2021 <https://www.ssb.no/en/utdanning/artikler-og-publikasjoner/facts-about-education-in-norway-2021> (pristupano 20.6.2021.)

proporcionalno ne širi, organizacija umjetniče naobrazbe biti će problematična. Međutim, visoko umjetničko obrazovanje reorganizirano je tijekom posljednjeg desetljeća u smislu spajanja različitih institucija na tom području zbog povećanja raspoloživih resursa.

Zadnje, općinske škole likovne umjetnosti daju važan doprinos osnovnoj razini javnog umjetničkog obrazovanja, koje traju od 1960-ih, a prvenstveno su započele s glazbenim obrazovanjem. Norveška je 5. lipnja 1997. godine, formalizirala općinske škole likovne umjetnosti. Općinske škole likovne umjetnosti pružaju umjetničko obrazovanje djeci kao i odraslima. Ukupno 102 000 djece pohađa kulturnu školu (2014.), što je 14% sve djece u osnovnim školama.¹⁴

3.6 Pravni sustav za donošenje kulturne politika

Počevši od Norveškog ustava, postoje dva bitna članka vezana za kulturu¹⁵:

1. Članak 100. koji jamči slobodu izražavanja. Članak iznosi kako nitko ne može biti zakonski odgovoran za davanje ili primanje informacija, ideja ili poruka, osim ako to može biti opravdano u odnosu na osnove slobode izražavanja, a to su traženje istine, promicanje demokracije i sloboda pojedinca da formira mišljenja. Svatko može slobodno iskreno govoriti o državnoj upravi i o bilo kojoj drugoj temi.
2. Članak 108. bavi se odgovornostima prema narodu Sami (Laponci), koji žive na sjeveru nordijskih zemalja. Ovim člankom, Norveška se obvezuje da će stvoriti uvjete koji će Laponcima omogućiti očuvanje i razvoj vlastitog jezika, kulture te načina života.

Postoje zakonske mjere u pogledu odgovornosti, naknada i naknada koje dijelom čine ekonomske uvjete za pojedinačnu umjetničku aktivnost:

1. Zakon o umjetnosti – donosi ga Norveško vijeće, te ono definira odgovornosti, zadatke i organizaciju
2. Zakon o prometu djela vizualnih umjetnosti
3. Zakon o naknadama za javno izvođenje umjetnika izvođača
4. Zakon o norveškom fondu za skladatelje
5. Zakon o naknadama za posudbu javnih knjižnica

¹⁴ Facts about education in Norway 2021 <https://www.ssb.no/en/utdanning/artikler-og-publikasjoner/facts-about-education-in-norway-2021> (pristupano 20.6.2021.)

¹⁵ Compendium – cultural policies and trends <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/category/?id=29&g1=4> (pristupano 21.6.2021.)

6. Zakon o naknadi za izložbu vizualnih i primijenjenih umjetnosti (prihodi se koriste za potporu za likovne umjetnike, umjetnike izvođače, skladatelje i autore)
7. Zakon o autorskim pravima
8. Zakon o porezu na dohodak
9. Zakon o PDV-u
 - o U Norveškoj uobičajena stopa PDV-a iznosi 25%, međutim kulturne službe poput ulaznica za izvedbene umjetnosti oslobođene su istog. Nadalje, kina, galerije, muzeji i sportska događanja imaju PDV u iznosu od 10%. Također, u Norveškoj ne postoji PDV na prodaju knjiga.

Vrlo važno je navesti i zakone koji pokrivaju jezična pitanja u Norveškoj¹⁶:

1. Zakon o upotrebi jezika u državnoj službi – ovim zakonom se želi osigurati da se oba oblika službenih jezika koriste u javnoj službi;
2. Sami Act - zakon uključuje propise o javnoj uporabi Samija.
3. Zakon o imenima mjesta - zakon određuje pravopis naziva mjesta kada ih koriste javne vlasti na svim razinama.
4. Zakon obrazovanja- zakon uređuje korištenje Bokmål, Nynorsk u osnovnoj školi, te pravo na jezik obrazovanja na manjinskim jezicima i pravo na obrazovanje na znakovnom jeziku.

Tablica 2 Zakonske regulative prema području djelovanja u Norveškoj

PODRUČJE	ZAKON
Kultura i kulturna baština	<ul style="list-style-type: none">• Spomenici kulture: Zakon o zabrani izvoza i preraspodjele predmeta• Zakon o arhivima
Izvedbene umjetnosti	<ul style="list-style-type: none">• Zakon o nacionalnom kazalištu za turneje• Zakon o naknadama za javno izvođenje umjetnika izvođača• Zakon o norveškom fondu za skladatelje
Vizualne umjetnosti	<ul style="list-style-type: none">• Naknada za prodaju vizualne umjetnosti• Naknada za izložbu vizualnih i primijenjenih umjetnosti
Književnost i knjižnice	<ul style="list-style-type: none">• Zakon o javnim knjižnicama

¹⁶ Compendium – cultural policies and trends <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/category/?id=29&g1=4> (pristupano 21.6.2021.)

PODRUČJE	ZAKON
	<ul style="list-style-type: none"> • Zakon o pravima javnog zajma • Zakon o zakonskom depozitu
Film, video i fotografija	<ul style="list-style-type: none"> • Zakon o filmovima
Masovni mediji	<ul style="list-style-type: none"> • Zakon o radijskom emitiranju • Zakon o vlasništvu nad medijima • Zakon o televizijskim standardima
Arhitektura i okoliš	<ul style="list-style-type: none"> • Zakon o planiranju i gradnji

Izvor: Compendium – cultural policies and trends (<https://www.culturalpolicies.net/>)

Novi, opći Zakon o kulturi stupa na snagu 1. kolovoza, 2007. godine. Zakon sadrži okvirne propise o financiranju, prioritetima i organizaciji područja kulture za državu, županije i općine. Okvirni propisi koji su navedeni u zakonu omogućuju autonomnost lokalnim zajednicama, a istodobno ima za cilj osigurati da ekonomske i organizacijske mjere, od strane općina i županija, promiču širok opseg kulturnih aktivnosti i na lokalnoj i na regionalnoj razini i pojednostaviti nacionalnu kulturnu politiku.

3.7 Financiranje i financijska podrška

Odgovornost financiranja kulture u Norveškoj većim dijelom na sebe je preuzela država, međutim ta ovlast se dijeli i na regionalnu i lokalnu vlast.

Tablica 3 Ukupna ulaganja u kulturu na državnoj razini u razdoblju od 1995. do 2020. godine

GODINA	IZNOS U MILIJUNIMA NORVEŠKIH
	KRUNA
1995.	2 632
1996.	2 849
1997.	2 897
1998.	3 153
1999.	3 421
2000.	3 406
2001.	3 743
2002.	4 037
2003.	4 096

GODINA	IZNOS U MILIJUNIMA NORVEŠKIH
	KRUNA
2004.	4 335
2005.	4 687
2006.	4 991
2007.	6 300
2008.	7 019
2009.	7 848
2010.	8 155
2011.	8 551
2012.	9 052
2013.	9 698
2014.	10 357
2015.	11 059
2016.	11 822
2017.	12 967
2018.	13 225
2019.	13 471
2020.	16 017

Izvor: Statistics Norway (<https://www.ssb.no/en>)

U Tablici 3. prikazana su ulaganja u područje kulture na razini države u razdoblju od 1995. do 2020. godine.

Izdaci centralne vlasti za kulturne usluge kontinuirano su rasli u nominalnom iznosu tijekom promatranog razdoblja od 1995. do 2020. godine s iznimkom 2000. kada su izdavanja pala za petnaest milijuna u odnosu na godinu ranije. Primjerice, 1995. godine centralna vlast je kulturnim uslugama namjenila 2 632 milijuna norveških kruna što iznosi oko 260 milijuna eura, a taj je iznos do kraja desetljeća dosegao 3 406 milijuna NOK, što iznosi oko 337 milijuna eura. Rast izdataka znatno se povećao u nekoliko narednih godina te se iznos s početka stoljeća gotovo udvostručio do 2008. godine kada iznosi 7 019 milijuna NOK, što iznosi oko 693 milijuna eura. Ubrzani rast nastavio se, te 2014. iznos premašuje 10 000 milijuna NOK, da bi se zaključno s 2020. popeo do 16 017 milijuna NOK što iznosi oko milijardu i 500 milijuna eura.

Tablica 4 Ukupna ulaganja u kulturu na lokalnoj razini u razdoblju od 1996. do 2020. godine

GODINA	IZNOS U MILIJUNIMA NORVEŠKIH KRUNA
1996	2 603
1997	2 845
1998	2 927
1999	3 127
2000	3 109
2001	2 600
2002	2 867
2003	2 910
2004	2 930
2005	2 973
2006	3 046
2007	4 908
2008	6 289
2009	7 680
2010	7 799
2011	8 268
2012	8 767
2013	9 357
2014	9 904
2015	10 501
2016	10 842
2017	11 095
2018	11 940
2019	12 902
2020	12 244

Izvor: Statistics Norway (<https://www.ssb.no/en>)

U drugoj polovici 1990-ih lokalne su vlasti za kulturne usluge izdvajale gotovo iste iznose poput središnje vlasti, primjerice 2 845 milijuna (lokalne vlasti) naprema 2 897 milijuna (centralna vlast) 1997. godine ili 3 109 milijuna (lokalna vlast) prema 3 406 milijuna (centralna vlast) u 2000. godini. Ulaskom u novi milenij događa se znatan pad izdvojenih sredstava, a razinu izdataka približnu onoj iz 2000. godine lokalne vlasti dostižu tek 2006. godine. Zatim se, kao što biva slučajem kod centralne vlasti, događa nagli rast izdataka, odnosno udvostručuje se već do 2008. godine, zatim kontinuirano raste do 2020. godine kada iznosi 12 244 milijuna NOK.

3.7.1 Financiranje po sektorima

Tablica 5 Izravni izdaci za kulturu na državnoj razini, prema sektorima, u 2014. godini

PODRUČJE	IZNOS U 1000 NOK	POSTOTAK (%)
I. KULTURNA BAŠTINA		
Povijesni spomenici		
Muzeji	1 089 000	10 %
Arhivi	369 000	4 %
Knjižnice		
Nematerijalna baština/ narodna kultura		
II. VIZUALNA UMJETNOST	418 000	4%
Likovna umjetnost		
Fotografija		
Arhitektura		
Dizajn		
III. IZVEDBENA UMJETNOST		
Glazba	1 054 000	10%
Kazalište, ples	1 972 000	19%
IV. KNJIGE I TISAK		
Knjige	909 000	9%
Tisak	348 000	3%
V. AUDIOVIZUALNO I MULTIMEDIJA		
Kino		
Televizija		
Radio		

PODRUČJE	IZNOS U 1000 NOK	POSTOTAK (%)
VI. INTERDISCIPLINARNO PODRUČJE		
Socio-kulturni razvoj	1 898 000	18%
Međunarodni odnosi		
Administracija		
Kulturno obrazovanje		
VII. NIJE OBUHVAĆENO DOMENOM I-VI	2 454 000	23%
UKUPNO	10 511 000	100%

Izvor: Statistics Norway (<https://www.ssb.no/en>)

U Tablici 5. prikazani su državni izdaci za kulturu prema sektorima u 2014. godini. Iz tablice može se uvidjeti kako je Norveška 2014. godine na području kulturne baštine, točnije za muzeje izdvojila 1 089 000 000 NOK, što čini oko 10% ukupnog državnog proračuna za područje kulture. Također, izdvojeno je oko 4% od ukupnog državnog proračuna za arhivsku djelatnost, točnije 369 milijuna NOK.

Nadalje, za područje vizualnih umjetnosti, koje uključuje likovnu umjetnost, fotografiju, arhitekturu i dizajn, izdvojeno je 418 milijuna NOK, što iznosi 4% od ukupnog državnog proračuna. Također, na području izvedbenih umjetnosti, točnije za područje glazbe izdvojeno je 1 054 000 000 NOK (oko 104 milijuna eura), što čini 10% od ukupnog proračuna, dok je za kazalište i ples izdvojeno 19% od ukupnog državnog proračuna, što iznosi 1 972 000 000 NOK (oko 195 milijuna eura). Za knjige i tisak izdvojeno je 909 milijuna NOK, što iznosi 9% od ukupnog državnog proračuna, to jest 348 milijuna NOK, što iznosi 3% od ukupnog proračuna. Država je za socio-kulturni razvoj izdvojila 1 898 000 000 NOK, točnije 18% od ukupnog državnog proračuna, a za aktivnosti koje ne spadaju u domene od I do VI iz tablice, izdvojeno je 23% od ukupnog državnog proračuna, točnije 2 454 000 000 NOK.

Tablica 6 Izravni izdaci za kulturu na regionalnoj razini u 2014. godini

PODRUČJE	IZNOS U 1000 NOK	POSTOTAK (%)
I. KULTURNA BAŠTINA		
Povijesni spomenici		
Muzeji	389 240	29 %
Arhivi		
Knjižnice	147 494	11%

PODRUČJE	IZNOS U 1000 NOK	POSTOTAK (%)
Nematerijalna baština/ narodna kultura		
II. VIZUALNA UMJETNOST		
III. IZVEDBENA UMJETNOST		
SUM II. i III.	515 525	38%
IV. KNJIGE I TISAK		
Knjige		
Tisak		
V. AUDIOVIZUALNO I MULTIMEDIJA		
Kino		
Televizija		
Radio		
VI. INTERDISCIPLINARNO PODRUČJE		
Socio-kulturni razvoj		
Međunarodni odnosi		
Administracija		
Kulturno obrazovanje		
VII. NIJE OBUHVAĆENO DOMENOM I-VI	286 779	21%
UKUPNO	1 339 038	100%

Izvor: Statistics Norway (<https://www.ssb.no/en>)

U Tablici 6. prikazani su izdaci za kulturu na regionalnoj razini u 2014. godini. Naime, na regionalnoj razini najviše je izdvajano na području kulturne baštine, točnije, za muzeje je izdvojeno 389 240 000 NOK, što iznosi 29% od ukupnog proračuna, a za knjižnice je izdvojeno 147 494 000 NOK, što iznosi 11% od ukupnog proračuna. Nadalje, za vizualne i izvedbene umjetnosti sveukupno je izdvojeno 515 525 milijuna NOK, što od ukupnog proračuna iznosi 38%. Za područje koje nije obuhvaćeno domenom od I do VI iz tablice, izdvojeno je 286 779 000 NOK, što iznosi 21% od ukupnog proračuna. Ukupni izdaci na regionalnoj razini za područje kulture iznose 1 339 039 000 NOK.

Tablica 7 Izravni izdaci za kulturu na lokalnoj razini u 2014. godini

PODRUČJE	IZNOS U 1000 NOK	POSTOTAK (%)
I. KULTURNA BAŠTINA		
Povijesni spomenici		
Muzeji	392 824	6 %
Arhivi		
Knjižnice	1 385 893	20%
Nematerijalna baština/ narodna kultura		
II. VIZUALNA UMJETNOST		
III. IZVEDBENA UMJETNOST		
SUM II. i III.	439 568	6%
IV. KNJIGE I TISAK		
Knjige		
Tisak		
V. AUDIOVIZUALNO I MULTIMEDIJA		
Kino	55 973	1%
Televizija		
Radio		
VI. INTERDISIPLINARNO PODRUČJE		
Socio-kulturni razvoj	1 003 559	15%
Međunarodni odnosi		
Administracija		
Kulturno obrazovanje	1 328 436	20%
Infrastruktura	900 329	13%
VII. NIJE OBUHVAĆENO DOMENOM I-VI	1 256 029	19%
UKUPNO	10 913 353	100%

Izvor: Statistics Norway (<https://www.ssb.no/en>)

U Tablici 7. prikazani su izdaci za kulturu na lokalnoj razini u 2014. godini. Na području kulturne baštine, za muzeje je izdvojeno 392 824 000 NOK, što čini 6% od ukupnog proračuna, a za knjižnice je izdvojeno 1 385 893 000 NOK, što čini 20% od ukupnog proračuna. Nadalje, za područje vizualne i izvedbene umjetnosti sveukupno je izdvojeno 439 568 000 NOK, što čini 6% od ukupnog proračuna. Na audiovizualnom i multimedijском području, za kina je

izdvojeno 55 973 000 NOK, što je 1% od ukupnog proračuna. Na interdisciplinarnom području, za socio-kulturni razvoj izdvojeno je 1 003 559 000 NOK, što čini 15% od ukupnog proračuna, a za infrastrukturu 900 329 000 NOK, točnije 19% od ukupnog proračuna. Nadalje, za kulturno obrazovanje izdvojeno je 20 % od ukupnog proračuna, točnije 1 328 436 000 NOK. Ukupni izdaci na lokalnoj razini na području kulture iznose 6 762 611 000 NOK.

Tablica 8 Izdaci za kulturu po razinama vlasti u 2014. godini

RAZINA VLASTI	UKUPNI IZDACI U 1000 NOK	UDIO U PRORAČUNU
Državna	10 511 000	57%
Regionalna	1 339 038	7%
Lokalna	6 762 611	36%
UKUPNO:	18 612 649	

Izvor: Statistics Norway (<https://www.ssb.no/en>)

Zaključno, u Tablici 8. prikazani su izdaci za kulturu po razinama vlasti u 2014. godini. Iz cijelokupnog proračuna za kulturu država izdvaja najviše, točnije 57%, zatim ju slijedi lokalna razina koja izdvaja 36% a na posljednjem mjestu nalazi se regionalna razina koja izdvaja svega 7%.

3.7.2 Drugi oblici potpore

Javne vlasti u Norveškoj koriste se i drugim oblicima potpore umjetnicima¹⁷:

1. Vladine potpore za umjetnike koje provodi Umjetničko vijeće Norveške te se ono dodjeljuje određenim umjetnicima
2. Norveški kulturni fond također je instrument kojim se služi Umjetničko vijeće Norveške te se poticaji daju projektima na temelju prijave na natječaj
3. Programi za naknadu i porez koji osiguravaju da umjetnici dobivaju naknadu za javnu upotrebu svog djela
4. Različiti fondovi poput fonda za pomoć umjetnicima i kulturnog fonda za potporu glazbi i vizualnoj umjetnosti
5. Potpore za rad od 1 do 5 godina - umjetnici, prvenstveno kreativni umjetnici koji rade na definiranom projektu ili umjetnici koji žele svoje radno vrijeme posvetiti umjetničkom radu, dobivaju bespovratnu pomoć. Potpore za rad raspoređuju se prema

¹⁷ Compendium – cultural policies and trends <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/category/?id=29&g1=4> (pristupano 21.6.2021.)

definiranim kvotama između različitih kategorija umjetnika. Kreativni umjetnici dobivaju većinu stipendija.

6. Potpore za mlade umjetnike
7. Većina profesionalnih udruga umjetnika i sindikata u Norveškoj upravlja strategijama podrške za svoje članove. Jedan od primjera je Norveško društvo skladatelja, koje upravlja Fondom skladatelja Norveške, i Norveško udruženje autora.

3.8 Dostupnost i kulturna participacija

Norveška broji malo stanovnika, međutim, sa samo 5,2 milijuna stanovnika, postoji i oko 40 000 stanovnika Laponaca. Dakle, stanovništvo je raštrkano, što je činjenica koja stvara probleme za distribuciju kulturnih dobara i usluga.

3.8.1 Dostupnost

Tablica 9 Udaljenost stanovništva od kulturnih aktivnosti ispod 1 km u 2016. godini

Ispod 1 km	%
Kino	12
Kazalište	8
Koncertna dvorana	10
Umjetnička galerija	11
Muzej	9
Sportska igrališta	34
Knjižnica	17
Knjižara	18

Izvor: Statistics Norway (<https://www.ssb.no/en>)

U Tablici 9. prikazan je postotak stanovništva koji u svojoj neposrednoj blizini, točnije unutar jednog kilometra imaju pristup kulturnim aktivnostima, institucijama i uslugama. Tablica navodi kako 12% stanovništva unutar 1 km imaju kina, 8% kazališta, 10% pristup koncertnim dvoranama, 11% umjetničkim galerijama, 9% muzejima, 34% sportskim igralištima, 17% knjižnicama, a 18% knjižarama. U prosjeku 15% stanovništva udaljeno je ispod 1 kilometra od navedenih kulturnih aktivnosti.

Tablica 10 Udaljenost stanovništva od kulturnih aktivnosti od 1 do 4.9 km u 2016. godini

1-4.9 km	%
Kino	42
Kazalište	32
Koncertna dvorana	35
Umjetnička galerija	37
Muzej	34
Sportska igrališta	50
Knjižnica	51
Knjižara	48

Izvor: Statistics Norway (<https://www.ssb.no/en>)

U Tablici 10. prikazani su statistički podaci za 2016. godinu a odnose se na postotak stanovništva koji od 1 do 4.9 kilometara imaju pristup navedenim kulturnim institucijama i aktivnostima. Za razliku od opsega od jednog kilometra, u ovom malo većem radijusu pristup kinima ima čak 42% stanovništva, kazalištu 32%, koncertnim dvoranama 35%, umjetničkim galerijama 37%, muzejima 34%, sportskim igralištima 50%, knjižnicama 51% a knjižarama 48%. U prosjeku 42% stanovništva udaljeno je u radijusu od 1 do 4.9 kilometara od navedenih kulturnih aktivnosti.

Tablica 11 Udaljenost stanovništva od kulturnih aktivnosti od 5 do 9.9 km u 2016. godini

5-9.9 km	%
Kino	21
Kazalište	22
Koncertna dvorana	23
Umjetnička galerija	23
Muzej	24
Sportska igrališta	10
Knjižnica	19
Knjižara	16

Izvor: Statistics Norway
(<https://www.ssb.no/en>)

Tablica 12 Udaljenost stanovništva od kulturnih aktivnosti od 10 do 24 km u 2016. godini

10-24 km	%
Kino	19
Kazalište	21
Koncertna dvorana	20
Umjetnička galerija	19
Muzej	21
Sportska igrališta	5
Knjižnica	11
Knjižara	12

Izvor: Statistics Norway
(<https://www.ssb.no/en>)

U Tablici 11. prikazana je udaljenost stanovništva od kulturnih aktivnosti od 5 do 9.9 km u 2016. godini, dok je u Tablici 12. prikazana udaljenost stanovništva za radijus od 10 do 24 kilometara. Postotak u obje tablice manji je nego u Tablici 10. gdje u prosjeku 42% stanovništva im pristup kulturnim aktivnostima u radijusu od 1 do 4.9 kilometara. Prosječni postotak stanovništva koji dostupnost kulturnih aktivnosti ima u radijusu od 5 do 9.9 kilometara iznosi 18%, a u radijusu od 10 do 24 kilometara prosječni postotak iznosi 16%, iz čega se može zaključiti kako ipak većinski broj stanovništva pristup kulturnim institucijama ima u svojoj neposrednoj blizini, unatoč raštrkanoj naseljenosti Norveške.

Tablica 13 Udaljenost stanovništva od kulturnih aktivnosti od 24 do 49 km u 2016. godini

24-49 km	%
Kino	5
Kazalište	8
Koncertna dvorana	7
Umjetnička galerija	6
Muzej	7
Sportska igrališta	1
Knjižnica	1
Knjižara	3

Izvor: Statistics Norway

(<https://www.ssb.no/en>)

Tablica 14 Udaljenost stanovništva od kulturnih aktivnosti 50 km ili više u 2016. godini

50 km ili više	%
Kino	2
Kazalište	9
Koncertna dvorana	5
Umjetnička galerija	5
Muzej	4
Sportska igrališta	0
Knjižnica	0
Knjižara	2

Izvor: Statistics Norway

(<https://www.ssb.no/en>)

U Tablicama 13. i 14. prikazan je postotak stanovništva koji je od kulturnih aktivnosti udaljen od 24 do 49 kilometara, odnosno 50 kilometara ili više. U Tablici 13. prosječan postotak stanovništva udaljen od 24 do 49 kilometara iznosi 5%, a prosječan postotak stanovništva koji je od kulturnih aktivnosti udaljen 50 kilometara ili više iznosi svega 3%. Upravo za ovakve slučajeve pogodne su inicijative kulturne politike Norveške, poput turneja knjižnica, galerija i koncerata koje omogućuju i onim najudaljenijima kulturnu participaciju.

3.8.2 Kulturna participacija

Tablica 15 Individualni posjeti muzejima u razdoblju od 2013. do 2020. godine na području cijele Norveške

INDIVIDUALNI POSJETI MUZEJIMA	
GODINE	BROJ POSJETITELJA
2013.	8 207 155

INDIVIDUALNI POSJETI MUZEJIMA	
2014.	8 277 826
2015.	8 877 709
2016.	8 884 042
2017.	8 891 675
2018.	8 724 310
2019.	8 211 916
2020.	4 421 942

Izvor: Statistics Norway (<https://www.ssb.no/en>)

U Tablici 15 prikazan je broj individualnih posjeta muzejima u razdoblju od 2013. do 2020. godine na području cijele Norveške. Naime, tablica prikazuje kako je u 2013. godini broj individualnih posjetitelja iznosio 8 207 155 te je do 2017. godine taj broj kontinuirano rastao, a u 2018. se primjećuje blagi pad. Manji pad očituje se u 2019. godini od 6%, a nastupom pandemije korona virusa i uvođenjem restrikcija, u 2020. godini očituje se pad u posjećenosti muzeja u iznosu od 46%.

Tablica 16 Broj posjetitelja u kinima u razdoblju od 2015. do 2020. godine na području cijele Norveške

POSJETI KINIMA		
GODINE	UKUPNI BROJ POSJETITELJA	BROJ POSJETITELJA KOJI SU GLEDALI IZORNE NORVEŠKE FILMOVE
2015.	12 026 149	2 435 984
2016.	13 113 923	3 099 959
2017.	11 753 001	2 090 728
2018.	12 101 801	2 998 040
2019.	11 277 305	2 063 054
2020.	4 849 233	1 730 041

Izvor: Statistics Norway (<https://www.ssb.no/en>)

U Tablici 16. prikazan je broj posjetitelja u kinima u razdoblju od 2015. do 2020. godine na području cijele Norveške. U 2015. godini zabilježen je ukupan broj posjetitelja koji je iznosio 12 026 149, od čega je 2 435 984 gledalo produkcije izvornih norveških filmova što iznosi oko 20%. U razdoblju od 2016. do 2018. broj posjetitelja varira, međutim u prosjeku se kreće oko 12 milijuna posjeta. U 2019. godini bilježi se manji pad, međutim u 2020. godini bilježi se pad

od 57% koji je također uzrokovan restrikcijama koje su donešene radi suzbijanja pandemije korona virusa.

Tablica 17 Broj posuđenih knjiga u 2019. i 2020. godini na području cijele Norveške

POSUDBA KNJIGA U KNJIŽNICAMA	
GODINE	BROJ POSUĐENIH KNJIGA
2019.	1 675 678
2020.	1 187 660

Izvor: Statistics Norway (<https://www.ssb.no/en>)

U Tablici 17. prikazan je broj posuđenih knjiga u 2019. i 2020. godini na području cijele Norveške. U 2019. godini broj posuđenih knjiga iznosio je 1 675 678, a u 2020. taj broj iznosio je 1 187 660, što naznačuje pad od 29.1%, koji je uzrokovan restrikcijama zbog pandemije korona virusa.

Tablica 18 Kulturna participacija po sektorima, u razdoblju od 1994. godine do 2012. godine, na području cijele Norveške

	1994	2000	2008	2012
Kino	61%	65%	70%	67%
Sportska događanja	59%	57%	56%	55%
Knjižnice	51%	52%	51%	49%
Muzej	45%	45%	43%	41%
Kazalište	45%	50%	53%	45%
Izložba umjetnosti	44%	44%	42%	38%
Koncerti	55%	58%	62%	61%
Balet i ples	9%	11%	13%	14%
Opera / opereta	5%	6%	7%	8%
Festivali kulture			32%	31%

Izvor: Statistics Norway (<https://www.ssb.no/en>)

Tablica 12. prikazuje kulturnu participaciju Norvežana, izraženu u postotcima, u razdoblju od 1994. godine do 2012. godine, na području cijele Norveške. Vodeća aktivnost u svim navedenim razdobljima su posjeti kinima te je postotak kulturne participacije rastao do 2008. godine kada je iznosio 70%, te je u 2012. godini uslijedio blagi pad. Nakon kina, slijede sportska događanja na kojima participira u prosjeku oko 56% građana u razdoblju od 1994. do 2012. godine. Knjižnice su treće po postotku kulturne participacije te se postotak participacije kroz sva razdoblja kreće oko 50%. Što se tiče muzeja i umjetničkih izložbi postotak participacije je približan te se kreće oko 40%. Veliki interes pokazan je i prema kazalištima čiji postotak kulturne participacije iznosi u prosjeku oko 48%, a također je pokazan i za koncerte i festivale

kulture, te prosječni postotak kulturne participacije iznosi oko 59% za koncerte, odnosno oko 32% za kulturne festivale. Najmanji interes pokazan je za baletom i operama, postotak kulturne participacije u prosjeku za područje baleta i plesa iznosi oko 12%, a za operu oko 7%.

4 UTJECAJ PANDEMIJE NA KULTURNU POLITIKU NORVEŠKE

Mjere socijalnog distanciranja najviše pogađaju sektore koji se temelje na okupljanjima, poput muzeja, izvedbenih umjetnosti, glazbe uživo, festivala, kina i tako dalje. Nagli pad prihoda, koji je prikazan u prethodnom poglavlju na primjeru kina i knjižnica, dovodi u opasnost njihovu financijsku održivost, što je rezultiralo smanjenim primanjima i otpuštanjima, što je imalo posljedica na lanac vrijednosti njihovih dobavljača, kako iz kreativnog, tako i iz nekreativnog sektora. Neki su kulturni i kreativni sektori, poput filmskih internetskih platformi, profitirali od povećane potražnje za strujanjem kulturnih sadržaja tijekom karantene.

Kulturni i kreativni sektor uglavnom se sastoji od mikro poduzeća, neprofitnih organizacija i kreativnih profesionalaca, koji često djeluju na marginama financijske održivosti. Velike javne i privatne kulturne institucije i tvrtke ovise o ovom dinamičnom kulturnom ekosustavu za pružanje kreativnih dobara i usluga.

Sve su nordijske zemlje uvele relativno slične mjere i pakete potpore krizama. Pandemija je posebno teško utjecala na koncerte, performanse, izložbe i druge dijelove sektora koji se oslanjaju na publiku. Norveška je uz Dansku, isplatila najveće subvencije za kulturni sektor te su njihove strategije financiranja omogućile da financijska potpora dođe do svakog pojedinca zaposlenog na području kulture.¹⁸

¹⁸ Nordic Co-operation <https://www.norden.org/en/news/good-support-nordic-culture-pandemic-hits-hard> (pristupano 23.6.2021.)

5 ZAKLJUČAK

Kulturnu politiku Norveške može se poistovjetiti s paradržavnim modelom kulturne politike iliti „država pokrovitelj“. Naime karakteristike tog modela, kao što je prethodno navedeno, su da država organizira stručno tijelo, na koje prenosi ovlasti, te to stručno tijelo ima potpunu autonomiju u donošenju odluka na području kulture. Tu titulu u Norveškoj nosi Vijeće kulture Norveške, koje donosi sve bitne odluke a država uistinu služi kao pokrovitelj financirajući kulturu i kulturne potrebe. Iako postoji Vijeće kulture Norveške, uz nju postoje brojna vijeća za specifične sektore koja također raspolažu svojim financijama, ciljevima, te također imaju svojevrsnu autonomnost.

Kulturna industrija u Norveškoj je relativno nov pojam, međutim analizom kulturne politike Norveške, može se zaključiti kako je model provođenja iznimno uspješan. Naime, najveći problem Norveške jest upravo njena reljefna građa, koja iznimno otežava razvoj kulture i kulturne participacije. Ipak, kroz programe „turnejske kulture“ iliti turneje koncerata i izložbi po Norveškoj, Norveška je uspjela ostvariti iznimno visoki interes za kulturu pa tako i rezultati pokazuju visoku kulturnu participaciju Norvežana. U europskom kontekstu, Norveška ima visoku razinu kulturne participacije te se ona kontinuirano povećava. Nadalje, Norveška ima velik i aktivan kulturni sektor, zbog ciljanih političkih napora u kombinaciji s općim povećanjem životnog standarda.

S financijske strane, Norveška ulaže više od 1% proračuna u kulturu. Financiranje je podijeljeno na tri razine: državnu, regionalnu i lokalnu. Država, kako smo već naveli, je pokrovitelj i ona ulaže najviše u sve sektore kulture. Ipak, važno je naglasiti kako regionalna razina ulaže vrlo malo, te je ona više okrenuta međunarodnim odnosima. Lokalna razina po postotku ukupnog proračuna ulaže malo manje od državne razine, te je ona uvelike zaslužna za postojeću infrastrukturu koja omogućava da većina državljana Norveške u svojoj neposrednoj blizini ima pristup kulturnim institucijama, a također ima znatan utjecaj na kulturno obrazovanje u malim mjestima, provođenjem programa narodnih kulturnih škola.

Iz detaljne analize kulturne politike Norveške sa sigurnošću se može zaključiti kako se njena kulturna politika temelji se na principu da umjetnost i kultura imaju jedinstvenu vrijednost za pojedince ali i društvo u globalu, te svojim strategijama i programima uspješno su demokratizirali kulturu usprkos velikim prirodnim i političkim preprekama, te na taj način očuvali vlastiti kulturni identitet i razvili kulturnu industriju, što je rezultiralo i velikom

ekonomskom koristi. Zaključno, norveška kulturna politika trebala bi se postaviti kao ideal svim državama koje pokušavaju dati na značaj razvoju kulture i očuvanju nacionalnog identiteta.

LITERATURA

Knjige:

1. Borovac Pečarević M. (2014) *Perspektive razvoja europske kulturne politike: Interkulturni dijalog i multikulturalnost*. Zagreb: AGM
2. Dragičević Šešić M., Stojković B. (2013) *Kultura, menadžment, animacija, marketing*. Zagreb: Kulturno informativni centar
3. Inđić T. (1966) *Kultura i kulturna politika*. Beograd: Centar za društveno-političko obrazovanje Radničkog univerziteta „Đuro Salaj“
4. Martinić T. (1986) *Kultura kao samoodređenje*. Zagreb: Centar za kulturnu djelatnost
5. Prnjat B. (1979) *Kulturna politika*. Beograd: NIRO „Radnička štampa“
6. Prnjat B. (1986) *Kulturna politika i kulturni razvoj*. Beograd: Savremena administracija
7. Throsby D. (2010) *The Economics of Cultural Policy*. Macquarie University, Sydney: Cambridge University Press
8. Vujčić V. (2008) *Kultura i politika*. Zagreb: Politička kultura

Članci:

1. Bakke, M. (2001). *Cultural Policy in Norway*. The Journal of Arts Management, Law, and Society, 10–33. doi:10.1080/10632920109599577

Internetski izvori:

1. Dragojević S. (2006) *Kulturna politika: europski pristupi i modeli*. Doktorska disertacija. Zagreb: Fakultet političkih znanosti. https://bib.irb.hr/datoteka/558507.doktorat_uvez.doc (pristupano 14.6.2021.)
2. *Compendium: cultural policies and trends* <https://www.culturalpolicies.net/database/> (pristupano 14.6.2021.)
3. *Leksikografski zavod Miroslav Krleža* <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=34571> (pristupano 14.6.2021.)
4. *Statistics Norway* <https://www.ssb.no/en> (pristupano 14.6.2021.)
5. *Government of Norway – cultural policy* <https://www.regjeringen.no/en/topics/culture-sports-and-non-profit-work/innsiktsartikler/kulturpolitikken/id2001223/> (pristupano 14.6.2021.)
6. *Deklaracija o kulturnoj politici u Mexico Cityju, 1982.* <https://culturalrights.net/en/documentos.php?c=18&p=190> (14.6.2021.)

7. Norwegian Ministry of culture, *Culture, inclusion and participation* (2012) https://www.regjeringen.no/contentassets/afd69aa505ad49369ab2a60716968f25/pdfs/stm201120120010000en_pdfs.pdf (pristupano 15.6.2021.)
8. *Vijeće Europe* <https://www.coe.int/en/web/cm/statutory-report> (pristupano 15.6.2021.)
9. *Euridika – pregled Norveške* https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/norway_en (pristupano 15.6.2021.)
10. *Concerts Norway* <https://web.archive.org/web/20131102113711/https://www.rikskonsertene.no/english/om-oss/> (pristupano 15.6.2021.)
11. *Kulturstatistikk 2017* <https://www.ssb.no/en/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/attachment/372015?ts=167a1eae4a> (pristupano 16.6.2021.)
12. European Parliament, *Cultural and creative sectors in post COVID-19 Europe* [file:///C:/Users/Sara%20Koscic/AppData/Local/Packages/microsoft.windowscommunicationsapps_8wekyb3d8bbwe/LocalState/Files/S0/1591/Attachments/IPOL_STU\(2021\)652242_EN\[5173\].pdf](file:///C:/Users/Sara%20Koscic/AppData/Local/Packages/microsoft.windowscommunicationsapps_8wekyb3d8bbwe/LocalState/Files/S0/1591/Attachments/IPOL_STU(2021)652242_EN[5173].pdf) (pristupano 16.6.2021.)
13. The Organisation for Economic Co-operation and Development - *Ekonomsko istraživanje OECD-a iz Norveške 2019* <https://www.oecd.org/norway/> (pristupano 17.6.2021.)
14. *Facts about education in Norway 2021* <https://www.ssb.no/en/utdanning/artikler-og-publikasjoner/facts-about-education-in-norway-2021> (pristupano 17.6.2021.)
15. *Europska komisija – obrazovanje u Norveškoj* https://ec.europa.eu/education/study-in-europe/country-profiles/norway_hr (pristupano 17.6.2021.)
16. *Nordic Co-operation* <https://www.norden.org/en> (pristupano 17.6.2021.)
17. *This is Norway 2019* <https://www.ssb.no/en/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/400328?ts=16dbaa09488> (pristupano 17.6.2021.)
18. *UNESCO, Norway 2016 report* <https://en.unesco.org/creativity/governance/periodic-reports/2016/norway> (pristupano 17.6.2021.)

POPIS TABLICA

Tablica 1 Shema: Instrumenti kulturne politike.....	14
Tablica 2 Zakonske regulative prema području djelovanja u Norveškoj	30
Tablica 3 Ukupna ulaganja u kulturu na državnoj razini u razdoblju od 1995. do 2020. godine	31
Tablica 4 Ukupna ulaganja u kulturu na lokalnoj razini u razdoblju od 1996. do 2020. godine	33
Tablica 5 Izravni izdaci za kulturu na državnoj razini, prema sektorima, u 2014. godini	34
Tablica 6 Izravni izdaci za kulturu na regionalnoj razini u 2014. godini.....	35
Tablica 7 Izravni izdaci za kulturu na lokalnoj razini u 2014. godini	37
Tablica 8 Izdaci za kulturu po razinama vlasti u 2014. godini	38
Tablica 9 Udaljenost stanovništva od kulturnih aktivnosti ispod 1 km u 2016. godini.....	39
Tablica 10 Udaljenost stanovništva od kulturnih aktivnosti od 1 do 4.9 km u 2016. godini	40
Tablica 11 Udaljenost stanovništva od kulturnih aktivnosti od 5 do 9.9 km u 2016. godini	40
Tablica 12 Udaljenost stanovništva od kulturnih aktivnosti od 10 do 24 km u 2016. godini	40
Tablica 13 Udaljenost stanovništva od kulturnih aktivnosti od 24 do 49 km u 2016. godini.....	41
Tablica 14 Udaljenost stanovništva od kulturnih aktivnosti 50 km ili više u 2016. godini	41
Tablica 15 Individualni posjeti muzejima u razdoblju od 2013. do 2020. godine na području cijele Norveške	41
Tablica 16 Broj posjetitelja u kinima u razdoblju od 2015. do 2020. godine na području cijele Norveške.....	42
Tablica 17 Broj posuđenih knjiga u 2019. i 2020. godini na području cijele Norveške	43
Tablica 18 Kulturna participacija po sektorima, u razdoblju od 1994. godine do 2012. godine, na području cijele Norveške	43

ŽIVOTOPIS

Sara Koščić

Datum rođenja: 08/04/1998 | Državljanstvo: hrvatsko | Spol: Žensko | (+385) 913818637 | sarakoscic@hotmail.com | Srebrnjak 4, 10000, Zagreb, Hrvatska

● RADNO ISKUSTVO

06/2015 – TRENUTAČNO – Zagreb, Hrvatska
PRODAVAČICA – TEROSA

07/2018 – 10/2018
PRODAVAČICA – TOMMY HILFIGER

03/2018 – 05/2018 – Zagreb, Hrvatska
PRODAJNA SAVJETNICA – ORBICO

07/2017 – 10/2017 – Zagreb, Hrvatska
PRODAVAČICA – TOMMY HILFIGER

● OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE

2017 – 2021 – Zaprešić, Hrvatska
PRVOSTUPNIK EKONOMIJE – Veleučilište s pravom javnosti Baltazar Zaprešić

2013 – 2017 – Zagreb, Hrvatska
SREDNJOŠKOLSKA DIPLOMA – Nadbiskupska klasična gimnazija s pravom javnosti

● JEZIČNE VJEŠTINE

Materinski jezik/jezici: HRVATSKI

Drugi jezici:

	RAZUMIJEVANJE		GOVOR		PISANJE
	Slušanje	Čitanje	Govorna produkcija	Govorna interakcija	
ENGLESKI	C2	C2	C2	C2	C2
NJEMAČKI	A2	A2	A2	A2	A2
LATINSKI	A2	B1	A2	A2	B1

Razine: A1 i A2: temeljni korisnik; B1 i B2: samostalni korisnik; C1 i C2: iskusni korisnik

● DIGITALNE VJEŠTINE

izrada digitalnih materijala za učenje (Canva, Storyboard.that, Wizer.me...) | Photoshop, Canva | Izvršno poznavanje rada u prezentacijskim programima Canva i Prezi | Korištenje paketa MS Office (Word, Excel, PowerPoint)

● **HOBIJI I INTERESI**

Crtanje

Pisanje

Izrada nakita

● **VOLONTIRANJE**

03/2018 – 06/2018
Projekt Nesvrstani

Lauba

● **VOZAČKA DOZVOLA**

Vozačka dozvola: B

● **PROJEKTI**

09/2020 – TRENUTAČNO
Izviđač brine i čuva: Mentalno zdravlje

IZJAVA

Izjava o autorstvu završnog rada i akademskoj čestitosti

Ime i prezime studenta: Sara Košćić

Matični broj studenta: 0234055638

Naslov rada: Kulturna politika Norveške: studija slučaja

Pod punom odgovornošću potvrđujem da je ovo moj autorski rad čiji niti jedan dio nije nastao kopiranjem ili plagiranjem tuđeg sadržaja. Prilikom izrade rada koristio sam tuđe materijale navedene u popisu literature, ali nisam kopirao niti jedan njihov dio, osim citata za koje sam naveo autora i izvor te ih jasno označio znakovima navodnika. U slučaju da se u bilo kojem trenutku dokaže suprotno, spreman sam snositi sve posljedice uključivo i poništenje javne isprave stečene dijelom i na temelju ovoga rada.

Potvrđujem da je elektronička verzija rada identična onoj tiskanoj te da je to verzija rada koju je odobrio mentor.

Datum

Potpis studenta
